

Izhaja ob 4 jutraj.
Stane celoletno... 240 K
mesečno... 20
za inozemstvo... 600
Oglaš za vsak mm višine
stolpca (58 mm) 2 K
mali oglaš do 30 mm
stolpca (58 mm) 1.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 16/L
Telefon št. 72.
Upravištvo:
Prešernova ulica št. 14
Telefon št. 36.
Račun kr. pošt. ček. urada
št. 11.842.

Ljubljana, 30. novembra.

«Vsak velik narod, ako hoče dolgo živeti, veruje in mora verovati, da se v njem in edino v njem skriva rešitev sveta, da živi zato, da bi stal na čelu narolov, da bi vse druge v sebi združil in jih vodil v soglasnem zboru h končnemu cilju, ki mu je določen. Trdin, da je bilo tako z vsemi velikimi naroli sveta, s starimi in novimi in da jih je le ta vera dvigala in jim dajala moč, imeti velik vpliv na usodo človeštva.»

Te besede F. M. Dostojevskega smo štali ob letošnji stoletnici velikega ruskega misleca. Praznik ujedinjenja je dan, ko bi se morali zamisliti nad njimi.

Ali verujemo v poslanje narodov? Pisatelj pravi, da moramo verovati, če hočemo kot narod dolgo živeti. Ali smo kdaj pomislili, kakšno poslanje ima naš narod v zgodovini človeštva? Dne 1. decembra se je razglasilo ujedinjenje. To ujedinjenje ni bilo slučajno — bilo je končno delo velike ideje: pripravljal se je in se je izvršilo. Imelo je namen, združiti naše sile za višje, lepše življenje. In združilo jih je.

Kaj pa sedaj? Ali smo premišljali o namenu, ki ga imamo kot nov združen narod na Balkanu? Kaj je naš politični cilj? Ali bomo samo neprestano ponavljali zgodbo o «Svetopolkovski oporoki»? Ali bomo dali svetu samo bajko o treh prepirljivih bratih? Ali nam ni znano, kako se končujejo take povesti in pravljice?

Dostojevskij govori seveda o velikih narodih. Ali smo veliki ali majhni? Biti hočemo velik — vsaj tako radi poudarjamo. Bodimo torej. Veliki ciljev ne moremo imeti kot mal narod. Premisljajmo nam zanje. «Majhen je ta, ki pozna le majhen cilj,» pravi Svät. Čech. Le veliki cilji delajo narode velike. Naše oči so še vedno pretežno obrnjene v preteklost: pod njenim tisoč leti slovenski, hrvaški in srbski del svoj poseben zgodovinski pomen.

Zgodovina je pogosto ovira za napredek. «Ovire so zato tu, da jih premagamo,» pravi Emerson. Ovire, ki nas motijo na poti za višjim ciljem, je treba premagati. Treba je iskati skupni veliki namen našega naroda.

V Washingtonu se je zgodil slučaj, ki je imel odmeve v Italiji. Italijanski delegat je opozarjal na našo nevarnost, pa ni hotel tega popolnoma jasno povedati. Boje se kaže nase pesti. To bi bilo sicer častno za nas z nekega — rekli bi — bivšega stališča.

Boljše bi bilo, ko bi se bali nas zaradi tega, kar je povedano v gornjih besedah Dostojevskega. Ideje so nevarnejše nego puške. Radi poudarjamo našo dolžnost, misliti na neosvojenost vrate. Mi smo se osvobodili v krvi in bemo, kaj je to. Bojimo se — in tudi dogodki kažejo, — da bo v bodoče tudi tako. Vendar ne smemo pozabiti, da je «moralna zmaga največja zmaga» — kakor je rekel Havliček. In moralno zmago izvrše ideje.

Po mnenju Dostojevskega mora narod igrati svojo vlogo v usodi človeštva. Kakšna je ta naša vloga, Ali jo moremo izvršiti drugače kot skupno, združeno? In če hočemo biti nekaj človeštvu, moramo biti predvsem nekaj sami sebi. Moramo se zavedati, kaj hočemo. Spoznati moramo ono višjo idejo, ki je skrita v našem ujedinjenju.

Gotovo je v nji predvsem osvoboditev neosvojenih, popolno narodno združenje. Toda le velik duh v notranjosti bo vplival tudi na kraje okoli nas. Če se bomo skrbno tega zavedali, se ne bodo zgubljali oni, ki čakajo. To osvobodjenje pa moramo utemeljiti ne samo s pestjo, ampak tudi idejno. Če bomo našli svoj poklic in svoj namen v razvoju človeštva, bodo k temu delu poklicani vsi, ki so naši.

Ako tega ideala nimamo, koliko smo več vredni od tujcev? Potujčevanje Slovencev in narodov sploh se je vedno vrtilo pod vplivom višje kulture. Mi smo sovedje dveh močnih kulturnih narodov romanskega in germanskega sveta. Tam imamo svoje delce. In v tem je nevarnost, ker je kulturno poljarnjenje stalnejše nego poraz z orožjem. Zato nam kaže pot bodočnosti, da bo odločevala kulturna zmaga. Kultura pa je delo, ki ga vršimo v znamenju onega velikega cilja, ki smo si ga postavili. In če smo si postavili cilj, da hočemo izvršiti svoj namen, ki ga imamo kot velik narod v človeštvu, ali ni potem treba, da malenkost podredimo velikosti in poselnosti skromnosti? Le tako bomo en-

Pred sestavo nove vlade

DEMOKRATSKI MINISTRSKI KANDIDATI. — MINISTER PUCELJ OSTANE. — SEJA MUSLIMANSKEGA KLUBA.

Beograd, 30. novembra. (Izv.) Danes popoldne je demokrati klub nadaljeval debato o obli in notranji politiki ter o bodočem delu koalicijske vlade. Potem se je razpravljalo o novih ministrskih kandidatih ter je kot najverjetnejša kombinacija demokrati ministrov izšla sledeča lista: Svetozar Prihičević, Ljuba Davidović, Kosta Kumanudi, Gregor Žerjav, Ivo Krstel in Živko Rafailović. Medsebojno razdelitev portfeljev določijo kandidati sami med seboj. Na jutrišnji seji se bo o tem definitivno sklepalo.

Beograd, 30. novembra. (Izv.) Na današnji seji kluba SKS je minister Pucelj

Razorožitvena konferenca na mrvi fočki

FRANCOSKE IN ITALIJANSKE MORNARIŠKE ZAHTEVE. — KONFERENCA SE OMEJI NA PACIFIČNO VPRAŠANJE.

Pariz, 30. novembra. (Izv.) V tukanjšnjih diplomatskih krogih si ne prikrivajo več, da bo končala konferenca v Washingtonu brezuspešno, vsaj kar se tiče razorožitve v Evropi. Prodrlo je francosko stališče, da se Francija tako dolgo ne more vezati na kako omejitve glede svojega oboroževanja, dokler ne dobi zadostnih garancij za onemogočenje nemške revanše. S tem pa so padli tudi vsi drugi razorožitveni načrti glede Evrope.

Tudi glede Daljnega Istoka konferenca ne bo dosegla pozitivnih rezultatov. Vendar pa je še mogoče, da prinese vsaj začasno zmanjšanje sedanje neznosne napetosti, ako se bo omeji na posvetovalna samo na to točko.

Newyork, 30. novembra. Kakor poroča «Associated Press» iz Washingtona, se izjavlja v krogih angleške in italijanske delegacije, da vlad obeh držav ne žele, da bi se program razorožitvene konference razširil. Bili pa bi pripravljeni, da kasneje razpravljajo o vprašanju vojnih dolgov in o valutah.

Pariz, 30. novembra. V krogih Bele hiše se govori, da predsednik Harding ne namerava predložiti konferenci načrta bo-

Vseruski sovjetski kongres

PRED KONČNO LIKVIDACIJO BOLJŠEVIZMA.

Pariz, 30. novembra. Vseruski sovjetski kongres, ki se sestane dne 25. decembra, se bo pečal z najnujnejšimi vprašanji, ki se tičejo sovjetske republike. V ospredju vsega razpravljanja bo stal program Ljeningove nove gospodarske politike, kar znači povrnitev h kapitalističnemu sistemu. V Moskvi menijo, da bo deveti sov-

Landru obsojen na smrt

Pariz, 30. novembra. (Izv.) Danes je bila razglašena razsodba v procesu proti morilec enajsterih žen, Landruju. Ves Pariz je pričakoval razsodbo z mrzlično napetostjo. Po mestnih ulicah je vladalo življenje, slično onemu pred par meseci, ko so Parizani v skrajni nervoznosti pričakovali poročila o izidu boksarske tekme med svojim rojakom Carpenterjem in Amerikancem Dempseyem. Sodno palačo je oblegala nepregledna množica ljudi, pričakujoč poročila o pravednosti. Tudi uredništva pariških dnevnikov so bila obdana od tisočev in tisočev.

Dr. Kramer pri kralju

Beograd, 30. novembra. (Izv.) Danes ob 17. uri je bil od Nj. Veličanstva v avdienci sprejet minister n. r. dr. Albert Kramer, ki ga je informiral o priklakah v Sloveniji.

DR. RYBAR V BEOGRADU.

Beograd, 30. novembra. (Izv.) Naš delegat na konferenci nasledstvenih držav, dr. Otokar Rybar, se je danes vrnil v Beograd in je posetil zunanje ministrstvo, kjer je poročal o rezultatih konference.

OBTOŽBA PROTI KOMUNISTIČNIM ATENTATORJEM.

Beograd, 30. novembra. (Izv.) Preisko valni sodnik v zadevi atentata na bivšega regenta Aleksandra je razdelil obsojenca v dve skupini: v one, ki so se pregrešili proti javnemu miru in redu, in one, ki so v neposredni zvezi z atentatom.

SEJA ZAKONODAJNEGA ODBORA

Beograd, 30. novembra. Danes ob 16.30 do 19.30 se je vršila seja zakonodajnega odbora. Razpravljali so o uredbi glede državne loterije, katere je bila sprejeta. Prihodnja seja se bo vršila jutri zjutraj.

ŽELEZNIČARJI PRI PAŠICU.

Beograd, 30. novembra. (Izv.) Danes je deputacija železničarjev iz vse kraljevine predala ministrskemu predsedniku Pašiću resolucijo, ki je bila sprejeta na mitingu železničarjev pred par dnevi. V resoluciji zahtevajo v glavnem zboljšane plače.

NEMŠKE DOBAVE ZA JUGOSLAVIJO.

Beograd, 30. novembra. (Izv.) «Tribuna» poroča, da je naročenih v Nemčiji 2000 lokomotiv in 7000 vagonov, ki se imajo dobaviti od februarja do junija prihodnjega leta. Dalje je naš ekspert v Wiesbadenu naročil večje število poljedelskih strojev.

AVSTRIJA NAM POSOJUJE VAGONE.

Beograd, 30. novembra. (Izv.) Ministrstvo zaobračaja je odposlalo na Dunaj svojega delegata, da prevzame 300 tovornih vagonov, ki smo jih dobili od Avstrije na posodo. Ti vagoni se bodo upotreabili za izvoz domačih produktov.

ODLIKOVANJE TAJNIKA ZAGREBSKE TRGOVSKE OBRTNE ZBORNICE.

Zagreb, 30. novembra. (Izv.) Danes je bilo Milanu Krešiću, ki je bil celih 85 let tajnik trgovsko-obrtniške zbornice, slovesno izročeno odlikovanje reda Sv. Save III. razreda.

ITALIJANSKI LISTI ZOPET IZHAJAJO.

Rim, 29. novembra. Stavka stavcev je končana in novine so zopet izšle.

MADŽARSKA VLADNA KRIZA.

Budimpešta, 30. novembra. (Izv.) Ker so se pogajanja ministrskega predsednika grofa Bethlena s krščanskimi socialci in malimi posestniki izjalovila, namerava sedaj s pomočjo karlističnih odpadnikov, krščanskih socialcev, z Rubinekovo skupino in z disidenti sestaviti manjšinsko vlado. Spraviti se hoče dalje tudi z blivšo Tiszino stranko in se naslanjati nanjo pri prihodnjih volitvah, ki bodo meseca februarja.

Dunaj, 30. novembra. (Izv.) Narodna skupščina je danes v zvezi s plebiscitnimi pogoji za sopronsko ozemlje ratificirala Beneški sporazum.

Moratorij za Nemčijo?

London, 30. novembra. Potovanje Stinnesa in Rathenaua je baže v zvezi z vprašanjem moratorija za Nemčijo. Različni angleški organi smatrajo moratorij za edino možno sredstvo, da se reši problem reparacij. Dr. Rathenau je obiskal različne vplivne osebnosti, med njimi tudi angleškega državnega kancelarja.

London, 30. novembra. Kakor poroča politični poročevalec lista «Daily Mail», je imel Rathenau včeraj razgovor z Robertom Hornem, kjer sta razpravljala o vprašanju reparacijskih odplačil Angliji in o vprašanju moratorija za Nemčijo. Horne je ta vprašanja temeljito proučil.

PRED UKINJENJEM PROTINEMŠKIH SANKCIJ.

Pariz, 30. novembra. Poslaniška konferenca se prejkone na sestano pred 2. decembrom. Prihodnja posvetoovanja se bodo skoro gotovo tilala note angleške vlade, katere zadeva ukinjenje vojaških sankcij ob Renu in zmanjšanje vojaške kontrole v Nemčiji.

EPIDEMIJA V PETROGRADU.

Berlin, 30. novembra. V Petrogradu so se v zadnjem tednu pojavile epidemične bolezni, zlasti pegasti legar; bati se je, da se bodo zelo razširile.

ŽENSKA KANDIDATINJA ZA NOBLOVO NAGRADO.

Kopenhagen, 30. novembra. (Izv.) Finska ženska udruga se je objavila proglas, v katerem kandidirajo znano švedsko pisateljico Ellen Key za Nobelovo nagrado.

PONEVERJENJE MILIJONKEGA STAVKOVNEGA FONDA.

Budimpešta, 30. novembra. Pollelja je aretirala stavca Jakoba Gutmanna, ki je bil predsednik strokovnega združenja tiskarjev, ker je bil obložen, da je poneveril fond za stavke v znesku 20 milijonov kron. Ta aretacija je povzročila v vseh stroških organizacijah volkiansko razburjenje. Nameravala se je v kratkem proglasiti demonstracijska stavka, samo vladna intervencija sekretarja strokovne organizacije Pletilla se je sklenilo počakati odločitve senata.

NOVO GLEDALIŠČE SE JE PODRLO.

Newyork, 30. novembra. Na novo sezidano gledališče v Brooklynu se je podrla. Pod razvalinami je pokopanih 25 mrtvih delavcev.

Priporočajte „Jutro“!

Po tržaški stavki

Trst, 29. novembra.

Splošne stavke v Trstu je konec. Pod kakšnimi pogoji se je dosegel sporazum, da so bili delavci zopet na delo, sem že poročal. Ni pa ostal štrajk brez posledice, kar dokazuje dejstvo, da so v led fašističnega nasilja nad umorjenim strojnikom Müllerjem in tajnikom tipografskega društva Girardjem grafični delavci cele Italije proglasili protestni štrajk proti zločinu roki fašizma, katerega vzdržuje kapital italijanske veleindustrije.

Vodstvo fašistov, posebno tržaških, opisuje «Lavoratore» te dni na sledeči zanimiv način: «V Trstu obstoja »Il Comitato di organizzazione civile«. Ta odbor meščanske organizacije dobiva podporo od trgovcev in industrijalcev, ki vzdržujejo v ta namen poseben propagandistični urad. V tem uradu se številni uradniki. Za svoje delo so izredno dobro plačani. Njihov posel je prirejanje manifestov in iskanje novih senzacij. Na podlagi teh se podajajo fašisti na kazenske ekspedicije».

Sodna preiskovalna komisija kaže še vedno ni prišla na sled prvim morilecem Müllerja, na katerega so tolovaj streljali toliko časa, dokler se je v krvi zgrudil na tla. Vseled Müllerjeve smrti je «Lavoratore» še vedno razdražen in piše, da vpije Müllerjeva kri po naščevanju.

Tržaški dogodki so medtem prišli ne le v evropsko javnost, temveč tudi pred notranji forum italijanske države, pred rimski parlament. V soboto, dne 26. novembra sta v tej zadevi predložila parlamentu interpelacije komunistična poslanca Bombacei in Buozzi. Interpelirala sta vlado radi štrajka in posledice, ki jih bo gibanje imelo na delavstvo. Na interpelacije je odgovarjal podpredsednik ministrstva za notranje zadeve Tesi. Naglašal je, da je napram kovinarski stavki rimska vlada hotela za vsako ceno vzdržati dosledno nevtralnost in da je zasledovala samo vse dogodke, ki so se dogajali zadnje dni v Trstu. Tudi je odredila vse potrebno za javno varnost potem, ko je radi štrajka prišlo do resnih posledic. Zagovornika vlade je pobijal tržaški komunistični poslanec Bombacei, ki je dokazoval, da je kriva štrajka v Trstu edina vlada in njeni organi, ki trpe v svojem področju ohoročene tolpe stih industrijalcev, fašiste. Deklata o predmetu je končala na običajen način, namreč z obljubo, da bo rimska vlada storila vse, kar se ji zdi potrebno in kar je v njeni moči, da se slični dogodki v bodočnosti preprečijo.

Kako bo ta svoj obet izpolnila, se bo pokazalo v kratkem.

Razkol v Radičevi stranki

Z ozirom na poročila in vesti, ki so se zadnji čas pojavljale v javnosti glede nesoglasja med mlajšo in starejšo skupino poslancev Radičeve stranke glede sedanje pasivne taktike stranke, je zastopnik zagrebških «Novosti» obiskal radičevega poslanca Karla Heuslerja in ga vprašal, ako so resnične vesti glede odhoda poslancev Radičeve stranke v beograjsko skupščino in o nesoglasju med starejšimi poslanci in mlajšimi, kateri zadnji odločno zahtevajo, da stranka prekine dosedanj taktiko. Poslanec Heusler je nato odgovoril:

«Mi poslanci v provinci ne dobivamo iz Zagreba to je od vodstva stranke prav nič enih poročil in informacij. Zato tudi ne vem, kaj je s tem pokroptom poslancev naše stranke, ki zahtevajo odhod v Beograd. Kar se pa tiče stvari same, bi najraje o njej molčal, toda zli se mi, da znači molčati v gotovem primeru istotolično. Kakor zagrebški naravnemu narodu velik zločin. Na eni strani sedaj poslancev naše stranke sem zahteval, da se sklepa o naši taktiki napravim Beogradu in da se sklene glede odhoda v Beograd pozitiven sklep. Ta sklep bi imel svojo pozitivno stran

v tem, da se iz političke od strani stranke za narod in pred narodom, kar narod ima vedno svojo končno in odločno besedo, njegove volje ne more nikoli izigravati, niti sprečevati v sklepkih. Tudi njegovi izvoljeni poslanci ne morejo tega, ker oni so samo mandatorji naroda, ki jim izreka zaupanje ali pa nezupanje pri volitvah. Vprašanje odhoda v Beograd mora rešiti glavni odbor stranke v sporazumu z ostalimi hrvatskimi strankami iz bloka».

Glede Protičeve akcije je poslanec Heusler rekel, da Radičeva stranka ne more sodelovati s Protičem, ker je njegova akcija reakcionarna in išče Protič zaslonbe med Hrvati samo za to, ker njegova akcija med Srbi ni uspeša.

Angleški listi o nas

Ugledni škotski list «Scotsman» z dne 17. novembra prinaša kritiko o predavanju ki ga je imel profesor Charles Sorela v Edinburgu. (Profesor Sorela je rojen Belgijci in je sedaj lektor francoskega jezika na tamšnji univerzi. Med vojno je zelo uspešno deloval kot publicist in si pribojil velik ugled v angleški družbi.) V tem svojem predavanju je naglašal profesor Sorela, da je dolžnost velike antante, da podpira malo antanto, ki se je izkazala kot močna čuvarica srednjeevropskega mira. Nasprotovati mali antanti bi bil višek slabe politike, ki bi neodvrčljivo vodila k novi krizi Srednje Evrope in ki bi mogla povzročiti nedolžne posledice. Sorela je poudarjal, da je krivica svetovne vojne Avstrija ki je vodila proti Srbiji vedno diabolsko politiko.

Po predavanju se je oglašil k besedi znani pesnik George Deongleas, ki je skušal braniti Avstrijo, češ da je glavni krivec svetovne vojne Nemčija in ne Avstrija, ki je bila ob izbruhu vojne že tako guila, da tega sploh ni mogla storiti. Nato je povzel še enkrat besedo profesor Sorela in poudarjal, da ne more preklicati svojih izjav, ker se je na svojem potovanju po različnih državah prepričal na lastne oči, kaka divjaštva so uraniali Avstriji s Srbi. Kakor se vidi iz te kritike imamo v profesorju Sorela dobrega in uglednega prijatelja.

V listu «Sunday Pictorial» z dne 20. novembra piše o konferenci v Washingtonu lord Lowel Fraser in pri tem omenja mnoge tudi nas na način, da je vreden zabeležiti. Lord Fraser pravi, da je že večna žalostno pokazala, da so velike vojne lažje brez prave cene in da zato ni bilo treba sklicati še posebej konferenco v Washington, da sklene oduravo velikih ladij. Konferenca je bila naperjena proti Japoncem in naj bi dosegla mir na Daljnem Istoku, kar se ji pa ni posrečilo. Sicer pa je itak vsa konferenca brez cene, kakor se n. pr. vidi najzadnje iz tega, da so naši mladi prijatelji Jugoslavlani v najbolj veselem razpoloženju pripravljajo, da izbršejo Albanijo iz sveta.

«Scotsman» z dne 19. novembra prinaša daljši članek, v katerem hvali Jugoslavo in Albance, da so bili pametni in da so se podvrgli sklepm Zveze narodov.

Tla za našo propagando so na Angleščem teroj ugodna, žal, da so to z naše strani dovolj ne uporabljajo.

Jugoslov. omladini!

Brnska jugoslovanska omladina spremlja z velikim zanimanjem delovanje svojih bratov v domovini in pozdravlja z velikim odobravanjem vstop omladine v politično življenje. V današnji dobi kliče vsakega zavelnega Jugoslavlana že njegova vest, da stopi v obrambo državnega edinstva, ki ga spolkopuje z nezasičeno drznostjo brezčevlji izrodi. Državno edinstvo je prvi pogoj za doseg narodnega edinstva, zato je stalno potrebno navajati naš narod k edinstvu. Samo v skupni državi se bo lahko izvršilo popolno ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno celoto.

Naše nebo v decembru

Opazovanje nočnega neba v zimskih vočerih nam nudi poseben užitek. Gotovo na širnejši ozvezdja so tedaj na nebu. V podobi velikega četverokota nam sije veličastni Orjion, ki ima v sredi svetlejši 3 zvezde, znane med ljudstvom pod imenom Jakobove palice. Nekoliko južneje od teh »palic« je znamenita megla v Orjionu. To svetovno meglo lahko opazujemo že z vsakim malim daljnogledom. Kar vltimo, je kareča plinasta masa, ogromnih dimenzij in oddaljenosti.

Druga večja ozvezdja na večernem južnem nebu so: Veliki pes z najsvetlejšo zvezdo celega severnega neba: Sirijem. Dalje Mali pes, Vodnjak, Pegaz, Ribe, Oven, Bik Gostoseval in Eridan. Na severnem nebu pa ozvezdja: Orel, Labud, Andromeda, Čefej, Kasiopeja v podobi velikega nemškega W, Perzej, Košičaj, Dvojčki, Rak, Veliki in Mali voz.

Vsi veliki planeti, katere smo opazovali v prejšnjih večerih na zapadnem nebu, so prešli polnoma na jutranje nebo vsled navideznega pomikanja sonca na svoji poti (v resnici pa radi sikanja naše zemlje krog sonca). Jutranje ure so ugodne za opazovanje vseh planetov.

Planeti: Saturn, Jupiter in Mart so v ozvezdju Devica. To ozvezdje pa vzhaja meseca decembra kmalu po polnoči. Vsi trije planeti se nahajajo v premii črti, v enakomerni razdalji drug od drugega. Sredi meseca vzhaja Saturn o polnoči, eno uro kasneje Jupiter in ob 2. Mart. Znameniti Saturnov obroč, ki je bil meseca avgusta neviden, se je prišel odpirati in kavati svojo znano odliko. Tudi prihodnje celo leto ne bo veliko bolj viden kot sedaj. Jupitra in njegovo svetlejšo 4 lunice pa lahko opazujemo že z malimi daljnogledi. Skoraj vsako noč nastajajo mrki Jupitrovih lunic.

Ridečkasti Mart se nahaja severno-vzhodno od zvezde Spica v ozvezdju Devica. Radi velike oddaljenosti in nizkega stana na nebu ni posebno hvalosčen opazovalni objekt. Z lahkoto pa se vendar opazujejo že z malimi daljnogledi njegovi polji, ki so nam kažejo v beli svetlobi — polarni sneg.

Danica (Venera) vzhaja eno uro pred sončnim vzhodom. Lep prizor bo 9. decembra, ko se bo nahajala Danica v neposredni bližini svetle zvezde stalnice Beta v Skorpionu. Merkurja je težje najti in sicer radi sončne bližine. Koncem meseca preide na vzhodno sončno stran ter postane večerna zvezda. Zadnji krajec bo stal 22. dec. južno pod Saturnom.

To veliko nalogo bo naša omladina rešila le potom slojnega dela. Ako v današnji borbi ne bo složno nastopala niti ona omladina, ki hoče širiti idejo o potrebi edinstva, je to le žalosten dokaz, da ne pozna važnosti svojega dela. Ni potrebno podpirati posamezne politične stranke, temveč le brez prestanka širiti med narodom jugoslovansko ideologijo. Omladina mora delati neodvisno in samostojno, strniti mora svoje vrste in ne dopustiti, da pada niti ena kaplja strankarskega strupa v njeno vrsto. Politične stranke živujejo večji del svojega dela le v strankarske koristi, manjši pa v korist države. S svojimi metodami razglašajo so plemenske prepričaje, zato se ne sme vsaj omladina navesti strankarskega duha, nasprotno, s svojim iskrenim jugoslovanstvom mora prineesti v politično borbo novo življenje. Le s skupnim delom bomo dosegli skupni cilj.

Politične beležke

Previsoko streljano. Mod gosp. Rasto Pustoslemšek, glavnim urednikom «Slov. Naroda» in mariborskim «Taborem» se je vnela zelo živahna polemika radi ustanovitve mariborske oblasti. Nam bi se zdelo škoda časa posegati v polemiko o zadevi, ki ni več aktualna v tej smeri, kakor se je skuša tretirati. Vendar se pa nam zdi, da strelja gospod Pustoslemšek v «Slovenskem Narodu» previsoko, ako hoče identificirati «Tabor» z bivšim nemškutarskim «Stajercem». Tudi ni o posebno okusna taka pretiravanja kot je n. pr. njegova trditev, da bi se morali radi drž. Pipuševga članka v grobu obračati Askere, Slomšek, Raič, Vošnjak in Razlag. V interesu stvari bi bilo, ako bi se vršila taka polemika z obeh strani v naprednem časopisu z večjo mirnostjo in preudarnostjo.

Klerikalno časopisje o socialdemokraciji. Čudna je zveza med klerikalci in socialdemokracijo. Ko žive med seboj v najtežjem objemu, drug drugega grizejo in psujejo, da je kaj. Zadnje dni sta se vrgla na socialiste manjša dva klerikalna »poštenjaka«. «Straža» prinaša karakteristiko poedinih socialdemokratskih voditeljev in piše: «Debeli Kristan z v izlajzvanjem delavnih interesov ugrabljenimi milijoni, stric iz Amerike — suhi Kristan z zdravno dolarsko valuto, stari frazer Kopač, ljubljanski dandij (giger) advokat dr. Korun in še razni drugi proletarijati zasmešujoči pojavi, poštenjakov pa prav malo...» «Domoljub» pa pravi da se socialistov ni treba bati, «zakaj ti se dajo podkupiti». — Malo več dostojnosti bi tudi neprizadet človek lahko pričakoval od klerikalcev, vsaj dokler so aktivni del črno - mrdro - rdeče koalije.

Zopet italijanska mistifikacija. Reški listi «Voce del Popolo» je objavil preteklo soboto dopis svojega beograjskega dopisnika, ki mu je poslal intervju s predsednikom Jugoslovanskega novinarskega združenja Dušanom Nikolajevićem. List piše, da je Nikolajević izjavil, da se mora naša država preosnovati popolnoma na federalističnem principu, ako hoče najti izhoda iz sedanjih neurejenih razmer. — Dušan Nikolajević sedaj izjavlja v listih, da se še nikdar ni razgovarjal z nobenim italijanskim novinarjem, zlasti pa z imenovanim ne, ker v času, ko je izšel ta dopis, njega sploh v Beogradu ni bilo. Kar se pa tiče njegove izjave, je ista načelno neresnična, ker iz vsega, kar je Nikolajević dozdaj napisal o tem vprašanju, je razvidno, da kaj takega ne bi mogel nikdar trdit! — V zadnjem času Italijani sploh kaj radi falsificirajo razne izjave in z njimi mistificirajo italijansko javnost!

Skader za Jugoslavijo. V skaderskem predmestju Saroka pod Tarabotom je priredila omladina in skadersko meščanstvo dne 28. novembra veličastno nacionalno manifestacijo za združenje teh krajev v Jugoslavijo. Zvečer se je vršila predstava «Hajdi Loje» in drame «Jazbec pred soliščem» ter neko kulturno - nacionalno predavanje. Ljudstvo zahteva enodušno svojo pripadnost k Jugoslaviji.

dne 23. pod Jupitrom ob 2. uri jutraj in zvečer istega dne preide v neposredni bližini mimo Marda. Dne 28. dec. jutraj bo stala Danica južno pod zahajnim krajcem. Dne 22. dec. ob 0 uri 8 minut je pričetek zime, in tega dne je tudi sonce na nebu najnižje. O ti tega trenutka pa začne polnoma dan zopet rasti.

Zadnje mesec so razni časopisi razmotirali vprašanje, ali prebivajo na luni bitja. Interesantno bi bilo znati, kako je na luni. Za s prostim očesom moremo opazovati, da nam luna kaže lise in svetlejša dele. Z daljnogled pri manjši povečavi pa nam odkrije nebroj znamenitosti. Najmo pogorja, ki so povsem podobna našim zemeljskim pogorjem. Ta se raztezajo več sto kilometrov na daljavo, vidimo pa tudi pogorja, ki imajo podobo kolobarja. Ako so ta pogorja večje dimenzije, so zvezo krožna pogorja, manjša pa nazivljejo kratko: kraterji. Posebnost je, da se nahaja v sredini takih krožnih pogorij po navadi še kaka centralna gora ali pa tudi več takih formacij. Okrožna pogorja imajo v premeru po več kilometrov, po 100 km ali tudi več. So pa tudi manjši objekti, ki imajo obliko kraterja.

Črne lise, ki jih lahko opazujemo že s prostim očesom, so prostrane ravnine. Naše sonce obseva tudi luna. Sence, ki

— Konflikt na zadnji seji Konferen-
ce v Portorose. Na zadnji seji konfe-
rence nasledstvenih držav v Portorose
je prišlo do jako zanimivega incidenta.
Predsednik konference, italijanski
delegat Avezzana, je resumirali za-
ključke konference poprej nego so bili
tj natisnjeni, resumirali jih je v
francoskem jeziku, a poprej je bilo
sklenjeno, da se sklepi objavijo tudi v
italijanskem jeziku. Ker pa sklepov v
italijanskem tekstu ni bilo pri rokah
in jih delegati niso mogli kontrolirati,
je predlagal poljski delegat, da naj bo
v slučaju spora pravoveljavnen je fran-
coski tekst. Temu predlogu se je pri-
družil tudi češkoslovaški delegat.
Avezzano se je protivil odločno, češ,
da je v mednarodnih dogovorih nava-
da, da se izda dvojezičen tekst. Nato
sta izjavila tudi francoski in jugoslo-
vanski delegat, da se strinjata s polj-
skim predlogom; francoski delegat je
celo izjavil, da podpisje sklepni proto-
kol samo v slučaju, ako se kot mero-
dajni teks določi francoski. Nato je
vstal ameriški delegat Smith, ki je
priznal ulogo francoskega jezika kot
diplomatskega, toda ker je angleščina
danas v pretežni večini trgovski jezik,
a konferenca je obravnavala le gospo-
darska vprašanja, je stavil kompro-
misni predlog, da se protokol sestavi
v angleškem jeziku. Delegat Poli-
ske, Češkoslovaške, Jugoslavije in
Francije so se protivili tudi temu
predlogu in vztrajali na svojem stali-
šču, naj se prizna francoski tekst kot
merodajen. To stališče je končno tudi
zmagalo. — S tem značilnim inciden-
tom je bila zaključena konferenca v
Portorose.

Po svefu

— Afrika pradamovina človeka.
Londonski listi poročajo o razstavi
pračloveške lobanje v britanskem mu-
zeju, katere je baje starejša od nean-
dertalskega človeka. Lobanjo so našli
v neki duplini na Broken Hill Mine v
Rodeziji v južni Afriki. Našli so jo kot
edini človeški ostanek v 80 čevljev
globoki duplini. Prazgodovinar lon-
donske univerze prof. Elliot Smith
trdi, da je ta lobanja dosežaj še ne-
poznanege tipa pračloveka, ki je živel
gotovo prej kakor znani neandertalski
človek. Smith smatra odkritje za opo-
rejšne teorije, da je Afrika pradamovina
človeka.

— Tajno oboroževanje v Nemčiji.
Te dni je vznemirila celo nemško jav-
nost zahteva antantne kontrolne ko-
misije v Dresdenu, da se poruši en del
tvornice Rokstroh v Heidenau-u, češ
da se nahaja v tvornici tajno skladišče
orožja. Ravnateljstvo tvornice je ho-
telo komisijo prepričati o nemožnosti
takega skladišča, ko pa komisija ni
unaknila svoje zahteve, se je delavstvo
s silo uprlo. Oblasti so bile končno pri-
siljene ugoditi zahtevi kontrolne komi-
sije. Komisija je pregledala tvornico
in na ta način skladišča, ki so bila pol-
na topovskih cevi in drugega vojnega
materijala. Pri preiskavi se je dognalo,
da so direkcija in delavstvo vedeli za
to tajno skladišče. Seveda, se sedaj
trudi ravnateljstvo, da pokaže zado-
vo v povsem drugi luči. Ono trdi, da ni
imelo namena skriti orožja ali z njim
tajno trgovati, pač pa da ga je hotelo
skriti pred organi, ki orožje nabirajo
in ki z nekorrektnim postopanjem pri
prodaji materiala podražujejo ceno.
Brez dvoma bo to odkritje imelo za
Nemčijo težke posledice, ker antanta
itak ve, kaj in kako se skrivaj dela v
Nemčiji.

— Reformiranje poštnega obrata v
Nemčiji. Državno pošto ministstvo
je izdalo poluradno poročilo o posve-
tovanjih glede reformiranja poštnega
obrata v Nemčiji. Gre predvsem za
pripravo na cenejšo gospodarsko
vodstvo, za razbremenitev železniških
pošt z napravo velikih krajevnih ra-
semskih dostavljalnice, dalje za preno-
sitev telegrafskega omrežja in njega
preobrazbo v pomočjo novih Siemen-
sovih brzih telegrafov; končno streme
tudi za zmanjšanje številca poštnega
uslužbenstva ter za vpokojitvijo urad-
nikov, ki imajo že polna službena leta.

jih dajejo razna pogorja, ko obseva do-
tične pokrajine sonce, prav lahko opazu-
jemo. S pomočjo dolžin teh sene in vsa-
kokratne višine sonca nad luninim po-
vršjem določajo astronomi višino in veli-
kosti pogorij in gor na luni. Izborni po-
znalci lunine površine, kakor Maedler
Schmidt, Neison, Lohrmann, Klein, Pi-
ckerling in drugi astronomi, so celo nari-
sali podrobne karte o lunini površini. Na
teh kartah so celo zaznamovani mali hribo-
čki. Znano je, da astronomi poznajo lu-
nino površje veliko natančneje, kot geo-
grafi zemljo, ker so na zemlji pokrajino,
kamor se ni stopila človeška noga. Na
luni ni oblakov, da bi mogli zastirati a-
stronomom pogled na površino lune. Ni
vode niti zraka. Kamor sonce poseva, je
silna vročina, kadar pa sonce zaide, vla-
da svetovni mráz.

Dan traja na luni 14 dni, noč je istota-
ko dolga. Razmere na naši sosedji tedaj
niso baš prikladne, da bi se razvilo kako
življenje v našem smislu. Ali je luna sa-
ma na sobi tudi popolnoma mrtvo nebo-
sko telo? Astronomi so prepričani, da lu-
na še živi, da ni v njej ugasnilo popol-
noma vse življenje. Za to so dokazli: Nad
sto let opazujejo astronomi površino z
ostrimi daljnogledi. Opazili so, da so se
nekateri tvorbe na novo pojavile, druge
zginile ali pa svojo obliko novsem iz-

Prosveta

Nove muzikalije «Glasbene Matice»
«Glasbena Matica» v Ljubljani naznanja
da so dospele iz tiskarne sledeče muzi-
kalije: P. H. Sattner: «V popevnični noči-
cena 40 kron; Miel Josp: «Štiri Prešer-
nove pesmi», cena 28 kron; Kogol Marij:
«Trije samospisovi», cena 24 kron; Pavčič
Josp: «Deset samospisov», cena 80 K
in na novo predelani klavirski album za
mladino od Josipa Pavčiča, cena 24 K.
Omenjene muzikalije se dobivajo v «Glas-
beni Matici», Gosposka ulica 8/I. Poleg
tega se dobe posamezni litografirani go-
sposvi od St. Hrističa: «Opelo» in gos-
pomezni stavki «Liturgije od Cajkovskija in
Mokranjca, ki so se peli na zadnjem
Matičnem koncertu.

Ljudsko vseučilišče v Celju. Pretekli
ponedeljek je predaval prof. Kožuh o
sočinskih urah. Vkljub slabemu vremenu je
bil obisk zelo dober.

«Čunkarjev večer» priredi Dramatično
društvo v Celju dne 10. t. m. s sodele-
vanjem slovenskega ženskega društva,
gg. Otona Župančiča in I. Albrechta, ga.
dr. Sajovičeve in gđ. Držajve. Dne 11.
in 13. t. m. se bo igral v gledališču Čan-
karjev «Jakob Ruda».

Prvi kongres jugoslovanskih oblikujo-
čih umetnikov v Zagrebu. Od 8. do 11.
decembra t. l. se bo vršil v Zagrebu prvi
kongres jugoslovanskih oblikujočih umet-
nikov. Tega kongresa se lahko udeleži
vsak oblikujoči umetnik. Glasovalno pra-
vico bodo pa imeli po dogovoru spre-
jetih pravilih samo delegati, katerih bo
pet iz vsakega kulturnega centra. Kdo
reklificira na znižano vožnjo in na sta-
novanje v Zagrebu, naj se nemudoma
(najpozneje do dne 3. decembra) pisмено
zglasti pri društvenem tajniku. (S. Santel,
tehniška srednja šola), da se morejo še
pravočasno napraviti potrebni koraki. Na
poznejše prijave se ne bo mogoče osi-
rati. — Odbor.

Trojni jubilej «Glasbene Matice». V le-
tošnji koncertni sezoni 1921/22 obhaja
naša «Glasbena Matica» 50letnico svo-
jega obstoja kot društvo. Ustanovljena
je bila leta 1872. Deset let pozneje je
začela delovati kot glasbeno šolski zavod,
deset let pozneje pa si je ustanovila svoj
pevski zbor. Tako praznuje v tej sezoni
«Glasbena Matica» poleg 50letnice dru-
štvenega obstoja še 40letnico glasbeno-
šolskega delovanja in pa 30letnico kon-
certnega delovanja. Ta svoj trojni jubilej
hoče proslaviti «Glasbena Matica» s ci-
klusom jubilejnih koncertov, v katerih
bodo nastopali poleg društvenega pe-
vskega zbora in orkestralnega društva še
razni solisti, kakor: ga. Lovčetoča, Be-
tetto, Križaj, Rijavec I. dr. Na teh kon-
certih se bo izvajala naša najboljša zho-
rova in solistična literatura od najboljših
del starejše dobe do najnovejših del na-
ših, pa tudi jugoslovanskih skladateljev.
Kot prvi koncert iz tega cikla se vrši
koncert opernega in koncertnega peva
Julija Betetta, ki bo pel celo vrsto
basovskih samospisov od Vilharjevega
«Mornarja» in Sattnerjevega «Zaostalega
pičca» pa do najnovejših Škrjančevih in
Kogolevih del. Betettov koncert se vrši
v sredo dne 7. decembra ob 8. uri zvečer
v dvorani hotela «Union», na katerega že
danes opozarjamo vse naše občinstvo. O
sporedu, ki je izbran, zelo bogat in re-
prezentativen za basovsko solistično li-
teraturo, prihodnjič.

Sokolski vestnik

Jezdni odsek telovadnega društva So-
kol obvešča brate-jezdce, da se zopet
vrše vaje po stari določitvi dneva in
časa. Pričetek v sredo dne 4. decembra
1921. — Zdravlo

Sela zletnega finančnega odseka JSŠ
se vrši v petek dne 2. novembra točno ob
8. uri zvečer v Saveznih prostorih v Na-
rodnem domu.

Sport

Razdeljevanje smuči, naznanjeno v
danes, se vsled nepričakovanih ovir vrš
dan pozneje. Dan se pravočasno objavi
— Sportna zveza.

premenile. Veliko izpremembe so se do-
znale pri kraterju Linne, dalje pri Hy-
ginus N in pri Messierju. Notranjost lu-
ne je gotovo še živa (vulkanična), da se
se mogle pojaviti na njeni površini toli-
ko izpremembe. Z astronomskimi daljno-
gledi (refraktorji) moremo opazovati vi-
šine v velikosti 100 do 150 metrov, se
veda ako sonce obseva dotični objekti
ki meče svojo senco. Ko bi se nahajali
na luni morebiti stavbe v večjih dime-
zijah, bi jih opazili z zemlje kot mali
točke, a doznati ne bi mogli nikdar, tud
z najboljšimi daljnogledi, kakšen je do-
tični objekt.

Luna kot nebeško telo ni povsem mrt-
va, življenje kakor ga imamo na zeml-
ji, pa ni, ker niso dani predpogoji za ži-
ljenje. Na luni ni ne zraka ne vode, zat-
tudi življenja ne more biti. Za življenje
pa tudi ni prikladna silna temperatura
razlika med dnevom in nočjo. Da bi mof
lo uspevati kako posebno rastlinstvo, p-
tudi ni povsem izključeno. Astronomi s
celo opazili, da se barva površine na ni
katerih delih lune nekoliko izpremeni-
Ni izključeno, da prihajajo iz notranjost
lune raznovrstni plini, ki se polegajo na
njeni površini ter bi mogli povzročiti na
nižjih vrst rastlin ali listavj. — Iv. Tomš

Na praznik našega narodnega ujedinenja

Pred tremi leti in danes

Prvi december je poleg Vidovega dne najvažnejši dan v zgodovini naše mlade države. 29. oktober je praznik jugoslovanskega narodnega osvobodjenja, 1. december pa je dopolnitev 29. oktobra v tem smislu, da so se osvobodjeni Srbi, Hrvati in Slovenci ujedinili tudi v enotno državno telo.

Burno, nemirno in neurejeno življenje je pluskalo okoli nas pred dobrimi tremi leti. Otrlesi smo se Slovenci nemškega, Hrvat pa madžarskega je-robstva, postali smo prost člen v vrsti evropskih svobodnih narodov. Toda komaj smo prvič zajeli svobodnega zraku, že so se v naši okolici pojavili strupeni plini, ki so nam hoteli onemogočiti samostojno življenje. Italija je hotela Slovenec in Hrvatov postati druga madžaha. V hrepenenju po tem cilju je želela segati po naši zemlji. Oskodovala nas je, kjer je le mogla, a bila bi to storila še v izdatnejši meri, da nam ni v ugodnem trenutku prišel na pomoč tretji in najmočnejši član jugoslovanske narodne rodbine, brat Srb.

Pod vtisi razvijajočih se dogodkov in vsled spoznanja, da nam je enotna država z enotno vlado in vrhovnim poglavarjem čim najnujnejše potrebna, je 24. novembra 1918. Narodno Vijeće v Zagrebu sklenilo na svoji slovesni seji, da v smislu že prej storjenih sklepov ter v soglasju s tedanjo srbsko vlado proglasi ujedinenje vseh jugoslovanskih ozemelj, ki so prej bila pod okriljem črnožoltgega orla v enotno jugoslovansko državo s kraljem Petrom na čelu. 28. članski odbor, ki je bil izvoljen od predstavnikov dotlej še neujedinjenega naroda, se je par dni po svečani seji napotil v Beograd, kjer je 1. decembra predložil srbski vladi in regentu Aleksandru posebno listino Narodnega Vijeća. (Tekst te listine prinašamo na drugem mestu.) Regent Aleksander je listino sprejel, ter v imenu kralja proglasil UJEDINJENJE SRBIJE Z NEZAVISNO DRŽAVO SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV. Pred božičnimi prazniki so storili podoban korak kot člani zagrebškega Narodnega Vijeća tudi poslanci Črne Gore. Tako je Jugoslavija postala enotna kraljevina. Skoraj nato se je sestavila prva jugoslovanska vlada, a že nekaj mesecev se je sešlo začasno jugoslovansko narodno predstavništvo, to so prve osnove naše današnje demokracije.

Razdrapan je torej bil jugoslovanski narod pred 1. decembrom 1918. S pomilovalnimi pogledi so se ozirali nanj veliki narodi in njihovi držav zastopniki v velikem svetu. Kaj pa pomenijo v dobi splošne prekulje taki narodnostni drobci, kot smo bili mi? Uroda se navadno mimogrede polgna ž njimi, potem pa jih vrže med velike kamne časa, da jih zlobojo in zmeljejo v prah. Brez ujedinenja bi se bilo s Slovenci in Hrvati to tudi zgodilo.

Čin prvega decembra 1918 nas je otel pogube in smrti. Šele po njem smo dosegli pravico do enakovrednega življenja z drugimi narodi v Evropi. Bili pa smo skupaj šele za videz pred svetom, kajti čakalo nas je še največje in najtežje delo iskanje vezi za našo skupnost tudi na znotraj.

Ta naloga je doletela našo ustavodajno skupščino. In začeli so se tam boji, dolgočasni in bridki. Mnogo je padlo v parlamentu pikrih opazk, že več je bilo nad parlamentarno zgražanja in neveljave izven skupščine. Pa konec koncev je le duh edinstva prešl vseh in odnesel zmago: na Vidov dan letos smo dobili ustavo, najrednejšo oporo naše državne misli. Šele s sprejetjem ustave smo dosegli sredstvo ki nam bo pomagalo doseči končni cilj: postati ena duša v enem telesu, en narod v eni državi.

Polagoma dozorevamo. Skupno sožitje nas spaja v eno. Kakor gre živ-

ljenje od skromnega embrija k popolnosti, tako se razvija naš narodni in državni organizem. Prvega decembra 1918 smo shodili, danes rastemo, v bodočnosti bomo popolnoma dorasli. Z bodrim očesom gledamo zato v prihodnje dni našega skupnega življenja, v tisti prvi december, ki bo končoveljavno razdrl dandanašnje sledi mej med slovenstvom, hrvatstvom in srbstvom, in dan, ko bomo v celoti dosegli ideal 1. decembra 1918. Ta ideal pa je: krepko, čisto, nesebično JUGOSLOVANSTVO.

Slovenija v Jugoslaviji

Slovenako ozemlje se je nahajalo pred osvobodjenjem v popolnoma drugih gospodarskih odnosih, nego danes. Narodno osvobodjenje pa ga je uvrstilo v skupnost z novimi deželami, kar ne bo ostalo brez pomena za našo gospodarstvo in bodočnost, kakor nam priča že ta kratka doba državne skupnosti, ki je imamo za seboj.

Bivši avstrijski državni polovici, v kateri smo se nahajali pred osvobodjenjem, so dajale prevladujoč značaj nemške in češke, alpske in suhe dežele. Te so bile pretežno industrijske. Poleg njih so slovenski deli izgledali pretežno poljedelski, kajti početki industrije, ki so bili nastali pri nas, so bili le neznatni v primeru z železno industrijo gorjenj Stajarske, dolenge Avstrije in čeških dežel ali pa tekstilnimi in drugimi velepodjetji istih predelov.

Ujedinjenje nas je navezalo na dežele, ki so izrazito agrarne. Naši industrijski početki so v tej novi zvezi sami po sebi povzdignjeni na višjo stopnjo, in le vsled te relativne spremembe smo dobili značaj dokaj industrializirane pokrajine. Še važnejše nego to spremembo razmerje samo pa je okolnost, da smo se hkrati iznebili tudi neposredne premoči preludne konkurence. Ob strani visoko razvite nemške in češke industrije v Avstriji ni bilo misliti, da bi mogli uspešno konkurirati, danes pod zaščito državnih meja, carine in dr. bomo mogli, ako bomo pravilno predelali svoj položaj, iz svojih industrijskih početkov razviti pravo veliko industrijo.

Toda pri tem ne smemo pozabiti na okolnost da nimamo doma vseh srovin. Da nimamo najboljšega premoga ta neugodnost bi se dala še popraviti s pomočjo izrabe vočnih sil, ki jih imamo v izobilju. Da nimamo železne rude doma, je velika neugodnost, o kateri kljub ponovnemu nasprotnemu zatrjevanju vendarle dvomimo, da bi se dala odtehtati z uvozom. Pač pa moremo razviti čim višjelesno industrijo in tekstilno industrijo ter še one panoge, kjer je dovolj srovin lažji ali sploh odveč.

Moramo pa naglasiti, ako hočemo ostati realni, da so pokrajine v naši državi, ki imajo za nekatere industrijske panoge ugodnejšo lego, boljše pogoje, med drugim tudi v večji denarni založenosti. Pred tem dejstvom si ne smemo optimistično zapirati oči. Sledimo pa da ga moremo primerno izrabiti, ako si vzamemo za vzgled Čehe pred vojno. Kot podjetni in zlasti strokovno izveščani ljudje so prihajali med nas in se iskali izborni; mnoga poljetja, ki so prosperirala, so bila v tehničnem oziru popolnoma v čeških rokah. Podobno moramo mi izveščati glavni del našega naraščaja ter ga usposobiti ne le za delo doma, marveč tudi za v ostalih naših pokrajinah.

Kako potrebno je to, nas uči strašna predvojna bilanca našega izseljevanja. Mi nismo mogli zaposliti svojih ljudi doma. Znanost se razmere v našem poljedelstvu ne bodo zboljšale. Prevladujoča mala posest nam ostane; vrednost naših pridelkov pa se ne bo zvišala. Kajti ravni obdonavski del države, kjer prevladuje večja posest, bo produciral z manjšimi stroški več in boljše blago.

Racionalnost in intenzivnost našega poljedelstva se mora zelo dvigniti, da ne bomo trpeli škode; in podobno velja o živinoreji. V tem oziru se moramo mnogo učiti od Nemčije, ki je na razmeroma slabih tleh dosegla v agrikulturi tako velike uspehe.

Vse to zahteva zelo preudarno gospodarsko politiko. Danes se še ne zavedamo zadosti, kako se nam je ravnati in katere gospodarske panoge nam je najbolj kultivirati; to zato, ker so mednarodni gospodarski in trgovski odnošaji še nenormalni. Premislimo samo, da nastopi zopet Rusija kot glavni agrikulturni dobavitelj Evrope in pride vprašanje ponudbe in povpraševanja v ravnesje. Takrat bomo šele popolnoma pravilno presodili svoj položaj.

Vsaka sprememba odnošajev zahteva čim urnejše akomodacije. Tem bolj velja to za nas, ki smo bili doslej na tako neizkušenih in nesamostojnih nogah. Od pravilne presoje naših razvojnih sposobnosti zavisi naše materijelno blagostanje v bodočnosti.

Vesela je bila ta doba, ki je program šele iskala. Iskali smo ta program ml v Pragi in v Ljubljani, Gorici, Celju, Trstu, Sokolu, akademiki, ... in delavci. Pa precej učiteljev, nekateri uradnikov, mlajše vrste »svobodnih poklicev«.

Napredne vrste niso bile pred vojno nikdar dovolj strnjene. Zato tudi niso imele določnega programa. Napredna inteligenca je izven strankinega dela postavila načelo jugoslovanskega zjedinevanja, nastalo iz Ilirizma. Novo ilirstvo llesičevno izhajalo sicer iz Vraza, vendar pa nikakor ni istovetno z njim. Nastali so literarni boji. Ilirstvo ali samoslovenstvo? Literarna vsebina pa se kmalu umakne politični. To je doba novoslovanstva, ostrega boja proti policaškemu avstrijskemu režimu, proti nemško-italijanskemu potujčevanju, proti notranjepolitičnemu zavezništvu tega režima, rimskemu klerikalizmu. Tudi on ne more odoleti pritisku naprednega javnega mnjenja, tudi on vidi, kako hiti mladina na sprednje postojanke, za njo pa polagoma nastopajo starejši. Ponizni literat Vraz je izginil. Namesto njega in namesto geografskega pojma južno-slovanskega prodira ideja jugoslovanska, politično unitarska. Jugoslovani smo vsi, ki sledimo tej politični ideji, Slovenci, Hrvati in Srbi. Vsi, na vsem teritoriju ... torej tudi ... tam preko ...

Tam preko! Tam, kjer imajo jugoslovanskega kralja! Kjer je svoboda! Kjer so vzdržali marsikateri spor s to ... s to obsovaženo Avstrijo! Kjer piše »Piemont« tako — irendentovski, kjer zbira »Slovenski Jug« junaške čete za veliki dan osvete!

Takratni najmlajši so že irendentovski s polno paro. Drugi smo pa vsaj nujradikalnejši revolucionarni avstroslovani, neoslovani, ki pa se že v času od leta 1912. do leta 1914. pripravljamo za zadnji korak miselnega razvoja, ali smo že sredi njega. »Kaj je nacionalizem?«, vprašujemo. »Nacionalizem je stremenje v samostojno državo«, odgovarjamo. Drug pa vpraša: »Kaj je vprašanje malega naroda?«, in dobi odgovor: »Vprašanje malega naroda je: Kako postane velik?«

S tem je bil storjen zadnji korak. Duhovali so se ločili. Ko so tik pred svetovno vojno klerikalci definitivno povedali, da so oni le za slovensko-hrvatski katoliški blok proti jugoslovanstvu, in ko so se jasneje določili, da so za idejo katoliškega princa Evgena proti naši liberalno-socialistični — demokratski ideji, ki vidi v pravoslavni neodvisni Srbiji Piemont bodoče Jugoslavije — so bili duhovi ločeni. Vprašanje je bilo stavljeno. Zmaga ali poraz?

Pot k ujedinenju

I. Ideja

Pred vojno že živi misel narodnega ujedinenja. Embriionalno, megleno. Toda živi. Mladina jo goji, pa že ne več samo mladina. Že je tudi starejša generacija »okužena«, zlasti ona v opozicijalnih, takratnih opozicijalnih vrstah, kjer se je zbiral cvet slovenskega razumnštva. In celo v tretje koleno nazaj je že segla ta misel, k onim, ki so še doživeli Plevno in takrat razsvetljevali ulice.

II. Vsakdanjost

Nekega večera v kavarni »Corso, na korzu Cesarja Franca Jožefa. Lepa, velika, okusna kavarna. Na podiju vojaška godba. Dame, gospodje, uniforme, sladole, M-ta-ta, M-ta-ta, čindarasa! Pred drugo točko zahtevamo od kapelnika srbsko himno. (Bilo je tik po koncu druge balkanske vojne). Kapelnik je nima, zaigra pa bolgarsko! Mi molčimo, toda nekateri prisotni oficirji demonstrativno ploskajo. Nato pa oni zahtevajo pesem princa Evgena. Zrak v kavarni je kakor nasičen z elektriko. Napetost. Pesem princa Evgena zabrblja. Ženske ploskajo frenetično, oficirji vstanejo in pojejo: »Stadt und Festung Belgrad!« Nas pa trideset, štirideset, od raznih mlz vstanemo, pokrijemo glave, odkorakamo. Vse nas gleda ...

Takšno početje je bilo takrat, kaj bi rekli demonstrativno. Brez haske, gotovo. Pa morda le brez njega ...

Ko je počil sarajevski strel, smo čakali. In ko je bil izrečen oni strašni ultimati, smo rekli Princ Eugen maršira. Mi vemo, kje je naše mesto. Naša naloga je, da izve to tudi narod.

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

ki so takrat govorili na kandelabritih, obrtoma denuncirali, lovili vojna posojila in pošiljali »Srbe na vrbe«, naše fante pa v mesnice.

Na dan 5. septembra smo imeli v grajski kapelici zahvalno mašo za veliko zmago pri Lvovu. Naš zbor je zapel »Bože carja hrani!«, duhovnik pa Te deum in ne s tihim glasom. Poštenjak je bil iz Istre, in mi le, da se pri vsem naporu ne spominjam njegovega imena. Z nami je bil na gradu tudi Rus, ki so mu podivjani Avstrijaki pobili ženo in deco, deloma v Thalerhofu, kamor je potem sam prišel. Tokrat je padel na kolena in rekel: »Bog je pravičen!«

Potem smo čitali pod vodstvom našega Zerkaja najnoveljši »Corriera della Sera«, primerjali c. kr. uradna poročila in doznali ob svojih kartah: E, na Marni se jim je pa zaključalo! Von Kluck menda nazaj »forikat«. Pa je bilo res tako! In naš generalni štab je izdal parolo: Veselje v Izraelu!

Kar nas je prišlo do grada — vseh »pasazirjev« je bilo okrog 800 v njem — so vsi bili agitatorji ene misli. Delo jim ni bilo težko. Kajti povsod so našli ljudi, ki so že tudi iste misli. Sredi moralne setve princa Evgena je klila naša žetev. Vsi vzdihli odpora so bili rojeni, da nastane iz njih vihar.

Kar je potem še šlo marsikompanij in se vračalo potuhnjencev; kar jih je potem gnilo v zidovju šentpetrsko vojašnice; kar jih leži na Suhem bajerju; vsi ponžani in razžaljeni, vsi ranjenci, umorjenci, obsojenci, vsi padli in odklopani, vsi ogoljufani, njih vdove in srote in nerojenčeta, vse solze in vsi jeki, vse muke in kletve, vse krik milijonov in vsako trpljenje vsakogar izmed nas: Vse to je bilo naš purgatorij in prva bolečina, ki nam je oznanjala, da se poraja odrešeniška — Jugoslavija.

IV. Na žrtveniku

Tačas pa se je že vzdigoval v nebo dim žgalne daritve. Na žrtveniku je ležala Srbija.

Naša Srbija! Naš talisman! V tistih dneh smo spoznali, kako se je vkoreninila v naših srcih žarka ljubezen do tega dela naše zemlje, naše jugoslovanske domovine. Videli smo, kako zelo, kako docela so ločeni duhovi. Moralni polom je popoln. Ali si naš, Jugoslovani, »srbofil«. Vse, kar je vmes, je izumrlo. Eni imajo vse posvetno, moč, urade, ulico, denar. Drugi imajo svojo vero in jugoslavijo. V ječi, v marsikompaniji, v svojih štirih stenah in — v družbi somišljenikov, se spominjajo nje, ki je naš talisman. Male, in vendar tako velike Srbije!

Avstrijci more v Bosni. Okrog 60.000 je njihovih žrtve. Sabac, Višegrad, Beograd, Milanovac. Po Lvovu in Marni nam božiček prinese na bomo drevesce najlepši dar: Beograd je padel. Namreč! Srbi so ga zopet osvobodili. General Frank je moral naglo »furi«, in šale, da se Beograd imenuje odslej »Frankfurt na Donavi«, se je raznesla z bliskovo naglico od Kotora do Karpatov.

Meseca januarja l. 1915. sem po opravkih prišel v Prago. Zrak poln napetosti, ruski aeroplani, velezdaja ...

Meseca septembra l. 1915. se raznese gotovost: C. kr. čete napadejo. Bolgari so že sigurni.

Meseca oktobra stojim žalostno pred izložbo knjigarne v Gradcu. Na zemljevidu označujejo črnožolte zastavice linijo Skoplje-Prizren-Cetinje. Zastave vihrajo. Črna gora kapitulira. »Prva!« se raduje zakleti sovražnik. Z ljubljanske kaznine visi do tal široka črno-rdečo-zlata, s Filharmonije črno-bela-rdeča zastava.

Albanija. Vojska se umika. — Nisem videl o njej drugega, ko fotografije, slisal pripovedovanja udeležnikov. Ta senca doživlja pa je tako grozna, da ne morem opisati dojmov.

Krf, Bizerta, Solun. Okupacija. Da opišem vse to? Tisoči umirajo. Desettisoči. Stotisoči. Od 50.000 Srbov v avstrijskih rokah.

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke zmedene, neke nelogične, meglene sanje. In vendar ne prijetne sanje. Bilo kar bilo! Namur? Maubeuge? Beograd? Ničevul! Prihaja! O, gotovo!

Božji mlini meljejo počasi. Tega Hindenburga, — eh, kaj! Ga bo že, Rennenkampf tudi ni letošnji zajec! V sobi št. 4 smo veseljčili s Ivanom Cankarjem ali se z njim prepirali zaradi ilirstva, izgovarjave »a« ali zaradi česa drugega. Z nami je bil Cop, stari dobrovoljec Toman, slikar Vesel, ranjki »Pranci« Doberlet, Milko Brezigar in še okrog 70 drugih sličnih »delinkventov«. Spodaj pa dr. Zerkaj. Major Kern je bil fideles gospodar. Hodili smo celo v mesto iz idealnega pržona, čutili smo se v njem svobodne, brez onega c. kr. konvencionalnega nadzorstva sto oči in ušes ljubih sorojakov,

III. V burji

Marsikompanije gredo pod okni. Stiskam čelo ob železne križe, pa ne vidim. Jedva se mi prikaže nad desnim robom dvorišča zadnji kot visokega zidu, onostran me pozdravljata vrhova dveh visokih kostanjev. Vrabci na njih plašno sliče na naše tihlo dvorišče, kajti neke onostran se je dvignil strašen krik pobesnele množice. Hurra! Hoch, Heil! Evvinval! Zivjo! Čim, čim, bum, bum, o du mein Oesterreich, tipatom, tipatom, trap, trap, trap, cela množica se nekam pomiče, hrup ponehava.

»Ali greste strani od okna, vi?« se zadere berič skozi lino.

Preiskovalni sodnik me nekaj dni pozneje pozdravi sila prijazno. Sedaj fašist, je bil takrat izrazil c. kr. »leccapiatino« in denuncijant. V pisarni so bile njegove prve besede: »Ali že veste najnovič?« Francozi potolčeni, Namur je padel večeraj, Maubeuge, danes, pol milijona ujetnikov! V štirinajstih dneh smo v Parizu! Tudi na Ruskem smo že! Beograd bo kmalu naš!

Kdo se spominja danes vseh teh dni? Kakor da smo sanjali, neke z

taboriških se jih je vrnilo 5000 v domovino. V Surdulici so Bolgari poklali 6000 macedonskih učiteljev, popov, trgovcev, študentov, uradnikov, torej same inteligence. O drugih grozotah ne govorim. Na Avli, kjer je akademik legla krili umik vojske, je 4800 akademikov padlo en dan. Ostanek je bil ranjen, ujet. Nekateri so se v obupu ustrelili, v obupu porazili.

In danes se najdejo ljudje, predzorni pritlikavci, ki očitajo temu rodu, da nima inteligence, da je »Balkanec«.

Na potu skozi Albanijo je obležalo v zimskem gorovju od gladi dvatisoč Još. »Otrok mrtvih« pri Krfu jih krije petstisoč.

Bizerta? Solun?

In vsa Srbija je dala na žrtvenik v letih 1914, do 1918, cela dva in pol milijona duš. Ona mala, ona velika Srbija! In ko je udarila ura, so njene čete naše srbske, naše jugoslovanske čete predle bolgarsko-avstrijsko-nemško fronto, in slava bitka Kajmakčalanska je končala to ogromno vojno. Pa to ni bila zadnja srbska žrtev. Ni bil še konec umiranja na posledica vojne. Danes je polovica junakev rodu tuberkuloznega ali sicer obolela. Šele nova generacija bo iznova prožna in odprta po stari srbski tradiciji zavesti in zvestobe.

V besede pravem pomenu je Srbija izkrcavala na žrtveniku. Brez nje — bi ne bilo nas.

Njena je žrtev največja in odločilna. Pa ne edina. Kajti umrli so naši dobrovoljci v brezimnih pobedah, bitkah, bitkah, v Dobruđi, v Galiciji, v Odesi, v Sibiriji, na Bajkalskem jezeru in — na večalih.

Gosar v Beogradu — to je tipus takšnega dobrovoljca Jugoslavana —, ki je šel v smrt v zavesti, da umira za Jugoslavijo. Kako slave Lahi svojega Saura, svojega Batistija in Čelbi? In ves svet svoje »neznane vojake«!

Primerjajmo sebi O ti velika, o ti — mala Jugoslavija!

Zvesti iz dobe, ko se je ustvarjala naša nacija: Naša vera je danes ista kakor vedno! Naš cilj, smer in dolžnost: Jugoslavija mora postati velika, najprej moralno velika!

Spomin na neznane žrtve ni bučen, ni slavljen. Je globok, pošten, svet.

V.

Zrno do zrna

Pričetkom leta 1915. smo izvedeli z gotovostjo za obstojnost Jugoslovanskega Odbora. Pričetkom maja smo izvedeli za londonski pakt. Potem je Italija zaropotala ob Soči.

Nato smo molčali in čakali, kako raste okrog nas in v nas ono nezdravilo, ona nova, obča in gotova vera.

Obča napetost je učinkovala tudi na one, ki so imeli v rokah usodo in se ž njo igrali, — ali so vsaj mislili, da je tako. Bilo je tu adres in konferenc, polnih lojalnosti. Pa ni nikdo poslušal nanje. Dvojno lice. Na eno stran je strašni Janus s spačenim licem klical: »Heil!«, na drugo pa je zamolklo ponavljal: »Mene, tekel, utarsin«.

Naš mrki molk je prekinil žarek: Majniška deklaracija.

Pandora je odprla svojo skrinjo. Ze 8. junija deklarirajo Starčevićanci v Zagrebu, da hočejo »državopravno i upravno s jedinenje svih onih zemalja monarhijske, u kojim žive Hrvati, Slovenci i Srbi, u jedno samostalno, od svakoga gospodstva tudih naroda slobodno i na demokratskoj podlozi osnovano državno tijelo« (kakor majniška deklaracija). Formalno pomenita obe izjavi triletem. Toda nikdo ni teh izjav razumel tako. Sprejeli jih nismo z glavjo, ampak s srcem. Jugoslavija, Jugoslavija!

Ko sta kmalu nato »Slovenec« in »Obzor« denuncirala Trumbića in Vošnjaka ter priniseli »Kriško deklaracijo«, vsaj v glavnih točkah smo jim bili resnično hvaležni. Videli smo: Program je že izdelan.

Treba ga je uresničevati.

Mnogo je bilo potem še izjav, ki so bile vse dvorezne. Nekateri so bili v ostrem nasprotju proti njim — Starčevići ljudje, ki so se kmalu odločili od vseh in šli svojo ciljatsko pot. Drugi so bili za izjave dobesedno, naivno, resno, po izrečni črki in ne po duhu, ki oživlja. Tretji so se mu pokorili.

— Vendar bi vi morali vse pokusiti, da se rešite!

— Vse?

— Lahko bi se rešili.

Gosar je zmagal z glavjo in se je bolno nasmehnil.

Ne, saj ni res. Vem, kaj mislite; toda jaz ne bom nikoli prošil sovraga milosti.

Pokusite vsaj!

Prepozno je... Zal mi je samo matere in neveste... Ali drugače sem celo vesel.

S tem je bil razgovor pri kraju.

III.

Za Ivana Gosarja so nastopili dnevi strašne preiskave in neskončnega zasliševanja. Toda mladi apostol nove duhe je stal s povzdignjeno glavjo pred sodniki in se je zagovarjal. Ponosno in navdušeno je govoril o srbski vojski, o njenih mukah, o poštrevnostih, o zmagi in o svobodi, ki pride.

Postavite me vendar že pred sodišče! Je vzkliknil nekega dne ogorčeno. Sem kaj sem; drugačen nisem in ne morem biti. Z vami ne pojdem nikoli.

V ožji domovini je bila n. pr. avgusta 1917. tržaška izjava proti laškim aspiracijam, septembarska izjava, v kateri se pridružujejo majniški deklaraciji (in papežev mirovni želji) — g. škof Jeglič, dr. Susteršič, dr. Tavčar, dr. Triller, prel. Kalan, Moškerc. Novembarska sara-jevska deklaracija bosanskih klerikalcev (nadbiskup Stadler) za »Veliko Hrvatsko« brez Slovenije in Srbije ter druga izjava sarajevskih Hrvatov proti prvi in za majniško deklaracijo. V Zagrebu v decembru 1917. izjava saborskih opozicionalcov (Budisavljević-Kovačević) za mir. V decembru bosanski Franjevec za deklaracijo. Pričetkom januarja 1918. iz- da Wilson svojih glasovnih »14 točk«, kjer nam obljublja »najsvobodnejšo mož- nost za avtonomni razvoj« (the forest opportunity of autonomous development).

Med tem časom je pa že skoraj vse leto na delu naša dunajska mafija. Ko se parlamentarci pečajo čisto z manj vred- nim delom, se mafioti, zarotniki, znajo vsesti povsod za kuhinje in povsod sodelo- vati ter čisto odločno vplivati na potek naših notranjopolitičnih dogodkov. Ne moremo tu podrobno opisovati njih dela. Žal, da je to pridržano šele potrebni zbiri- ki virov iz dobe, ko je prihajalo naše osvobodjenje. Toliko je mogoče reči že tu: Bilo je delo, ki je zahtevalo zase vsako žrtv. In naši zarotniki so veči- noma bili pripravljeni na vsako žrtv, tudi da položijo glavo. Kakor roman se berejo zapiski njih činov, obširna in va- žna špijonaža, zveza z inozemstvom, poro- čila v inozemstvo, organizacija izbranih dezertirjev itd.; druga sekcija je z ne- zaslišano zlorabo načela imunitete in parlamentarnih svobod izdeležala čud- ne interpelacije, vplivala na domači tisk, prirejala sestanke, konferenca s poslanci, z zaupniki na Dunaju, v Ljubljani, po večjih garnizijah, pošiljala kurirje v Pra- go, v Zagreb. Tretja je zbirala podatke iz inozemstva, statistiko prehrane, sta- tistiko grozot, izdelovala poročila, znan- stvene in časopisne članke, pripravljala resolucije itd. Delo te mafije je n. pr. kon- cept memoara v Brest Litovsk, in vrsta drugih drobnejših zadev. Delo mafije je v tej dobi edini zavezni revolucionarni aktivum Slovencev v domovini, v kolikor smo se povzpeli preko pasivnega trplje- nja ali pa deklaracijske, ožje aktivnosti v smislu starega »jugoslovenstva s c. kr. krono in žezlom«. Članov mafije je bilo precej, ni bila tako maloštevilna. Cenila da nas je v širši organizaciji v času od junija 1917. do prevrata več ali manj so- delovalo okrog 500 članov. Vodstvo pa so imeli v tej skoraj neznani, pa vendar smotrno in uspešno delujoči organizaci- ji g. Žerjav, Kramer, Brezigar, Kuko- vec s svojim tajnikom Majenom.

V mariborskem Narodnem domu se je 13. januarja 1918. vršil zaupni zbor (sta- jerske) Narodne stranke. Privikrat se je med vojno v naši javnosti, na zboru naše politične organizacije jasno in razločno sprejela Kriška deklaracija. Zbor zaup- nikov je namreč izjavil, da »zahteva uje- dinjenje vseh delov edinstvenega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov (SHS) v samostojni neodvisni, vsake tuje nadvla- de prosti državi, v kateri bo mogel na- rod po pravi samoodločbe po demokrat- skih načelih sam določiti način in obliko vladanja«. Zbor je dalje izrazil zahtevo po miru, ter sklenil ustanoviti enotno po- litično organizacijo, Jugoslovansko demo- kratsko stranko, »v kateri naj bi sodelo- vali vsi, ki sprejemajo program edinstve- nega naroda SHS kot enotnega jugoslo- vanskega naroda v samostojno narodno državo«.

Privikrat je bila na jasen in nedvoumen način izrečena beseda pri nas. In glej, — pričetkom vojne pripravljena vrvi je ostala v širambi. V domači politiki se je na številnih shodih še vodila borba za deklaracijo »z žezlom« ali »brez njega« — za razumnost, kar ga ni bilo princ- evskega pokvarjenega že od prej, je povsod zmagala druga, jasnejša formu- lacija. Ze 24. januarja 1918. sledi mla- dina, akademiki v Zagrebu, ki izpovedo: »Zahtevamo demokratski mir, ki prinese našemu na več delov razkosanemu edin- stvenemu narodu državno ujedinenje«.

Na shodu v Mariboru je bil prisoten tudi zagrebški prijatelj mafije dr. Budis- avljević, ki je takoj nato pričel izdajati naše zagrebško glasilo: »Glas Slovenca, Hrvata i Srba«. Ideja je dobila organ v zemlji Franka in Khuea!

Srpska srbska radikalna stranka iz- javlja koncem januarja: »Deklaracija

(majniška) ni alfa in omega vprašanja. Sodelovati hočemo pri ustvaritvi jugo- slovanske zajednice!»

V brestitovski spomenici zahtevalo Jugoslavo da bi bili pripisani k mi- rovnim pogajanjem o neomejeni samo- odločni narodov.

V februarju 1918. se Narodno-napredna stranka (kranjska) izjavi za »združenje Hrvatov, Srbov in Slovencev v eno dr- žavno ozemlje« (vendar z doka! občutno konservativnostjo, t. j. manj odločno no- to, ko štajerska stranka, ki je izrečno povedala formulacijo »v samostojni ne- odvisni, vsake tuje nadvlade prosti dr- žavi«).

3. marca 1918. je sledil sestanek za- stopnikov skupin: Starčevićancev, »Gla- sa«, »Novina«, hrvatskih socialnih demo- kratov, SLS, JDS, bosanskih Srbov, bosanskih naprednih Hrvatov, bos.-hrvat. zajedničarjev, naprednih Dalmatincev, vseh Istranov ter Medjimurja. Nekateri smo prisostvovali brezino z ozirom na političsko »zanjmanje« (dr. Žerjav, Rudolf Glunio, dr. Knaflic). Sprejeta je bila tako- zvana »zagrebška resolucija«, ki zahteva »narodno edinstvo, narodno nezavisnost, na demokratskim temeljih uredu državu Slovencev, Hrvatov i Srba«.

Popoldne je zagrebška policija udrila v zborovalno dvorano v hotelu, prekinila zbor, vse legitimirala. Vlada koalicijske je pa vkljub zahtevi vojaškega zapovedni- stva ukazala policiji, da odide, ter nam dovolila nadaljevanje zborovanja na sta- novanju dr. Pavelića. Zvečer je mladina priredila demokratski obhod po mestu. Spopad s policijo. Dva ranjena.

Šiščević »Dokument« pri tej točki niso točni. Dr. Matko Laginja »zagrebške re- solucije« ni podpisal. Izjavil je, da je za deklaracijo in nič več, češ, »Vama želim svu srečo, a ja preko nje (namreč dekla- racije) ne mogu«.

V zagrebški resoluciji je bila nova moralna moč za nas, zlasti ker se je po- srečilo, da je predsednik »Jugoslovans- skega kluba« podpisal sedaj l. resolucijo in se torej v našem smislu oddaljil od majniške deklaracije, torej v nasprotju s večino svojih ožjih strankinih posl. ko- legov.

Slučnih izjav je sedaj kar deževalo. V Zadru, v Banatu, dalmatinski poslancev, hrvatskih socialistov, proti Burianu, proti Seidlerju itd. V roke nam je prišel tudi Trumbićev proglas. Susteršičev contra- proglas je bil zavrnjen z zaničevanjem. Postojinski majniški shod leta 1918. je lepo pokazal smer našega dela: 1.) nav- duševanje za samostojno neodvisno dr- žavo SHS, in 2.) defetizem proti Av- striji (zahteva po miru, naglasenje gla- du, nacionalnih krivic itd.) Na to nekaj časa ni parlamenta. Takrat se je baš bila odločila bitka pri Amiensu. Lavina je že drvela nizdolu. Dne 16. avgusta 1918. se ustanovi v Ljubljani Narodni svet, v se- ptembru dobi Tisza v Sarajevu zgodovins- ko spomenico vseh Bosancev. Dne 14. septembra 1918. je prva avstrijska mirov- na nota. Deset dni pozneje se avstrijski Srbi, Hrvati in Slovenci izjavijo o njej: »Prepozno je! Na mirovna pogajanja pojdemo mi!« Dne 2. oktobra se sesta- nejo zaupniki Bačke, Baranje in Banata v Subotici in zahtevajo, da se priključijo kot sestavni del »zajedničke države sviju Jugoslovenca«. Dne 6. oktobra se osnuje v Zagrebu Narodno Vijeće, ki se mu po- leg dosedanjih tvercev pridruži Hrvat- sko-srpska koalicijska in slovenski social- ni demokrati. V Narodnem Vijeću so za- stopane:

Hrv. srpska koalicijska, Starčevićanci, Radičevići, radikali, socialisti, skupina »Glas«, skupina Lorković, skupina »No- vin« (hrv. kler.), Reka, Medjimurje, med- str. nar. okr. Dalmacije, politično dr- ūstvo Hrvatov in Slovencev za Istro, VLS, JDS, JSDS, politično društvo »Edinstvo«, srbski, hrvatski in muslimanski zastop- niki Bosne in Hercegovine, zastopniki bosanskega sabora, zastopniki Jugoslo- vanskega kluba, Predsednikom je bil iz- bran — (tretji, kjer se tepeta dva) — dr. Korošec, ter dva podpredsednika, Pri- bečević in Puvellić. Tajniki trile, dr. Drin- ković, dr. Budisavljević, dr. Lorković in glavni tajnik za Slovenijo dr. Kramer.

Delo mafije, politično delo na Dunaju in v bivših avstrijskih pokrajnah je kon- čano. Težiče se naenkrat prenese v Za- greb. Toda novo delo je mogoče le na temelju starega.

Karl Zadnji se izdaja manifeste »svo- jim zvestim narodom«. Glas vpljočega. Wilson v svojem odgovoru preklči ono

svojih 14 točk, kjer je govori o avtono- miji avstrijskega naroda, in izrečno pri- zna upravičenost jugoslovanskih nardo- nih težnj. Dne 19. oktobra izda »Nardo- no Vijeće« končno deklaracijo o uje- dinjenju in osvobodjenju. Isti dan so zagre- bske ulice nabito polne ljudstva: Jugosla- vija, Jugoslavija!

Dne 28. oktobra prosi Avstrija-Ogr- ska za mir. Dne 29. oktobra se zadnji- krat sestane hrvatski sabor, ki na njeni predlog poslanca Pribečevića in drugov razreši vse dosedanje državopravne ve- ze Hrvatske z Avstrijo in Ogrsko in pro- glaša Hrvatsko za nezavisno državo, ki se na temelju narodnega jedinstva Slovencev, Hrvatov in Srbov spaja v zajedno narodno suvereno državo Sloven- cev, Hrvatov in Srbov na celim etnogra- skim področju tega naroda brez obzira na ktere koli teritorijalne in državne gr- nice, v katerih narod »Slovenec, Hrvatov in Srbov danes živi«.

Tako je nastala »Država Slovencev, Hrvatov in Srbov«, z vlado, imenovano »Narodno Vijeće«, s konkurznim maso prejšnje države. Bilo je, kakor sredi sveto- pisemskega stvarjenja, predno je bog rekel: »Bodi luč!«

»Država Slovencev, Hrvatov in Srbov« je 31. oktobra 1918. sporočila srbski, an- gleški, francoski, ameriški in laški vladi, da je pripravljena stopiti v zajedno dr- žavo s Srbijo in Crno goro, da ni v voj- nem stanju z zavezniki in jih sinatra za zaveznice, ter... da je prevzela bivšo avstrijsko vojno brodogradnjo...

»Da se omogoči staloženje opasnih pri- lika«, je 4. novembra 1918. Narodno Vi- jeće zaprosilo Srbijo za pomoč. Šajkace so se takrat pojavile po Hrvatskem in v Bosni ter pregnale razbojnice, pod Ljubljano pa so že prej ustavile Lahe. Ze poprej je (iz Zeneve) srbska vlada pri- zvala Narodno Vijeće

VI.

Kamen a kamena...

Zenevska deklaracija od 9. novembra konstatira, da obe vladi, »srbska« in »SHS«, konstatirata ujedinenje v državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, (ujedine- nje po načelu, seveda).

Dne 11. novembra se Karl Zadnji od- reče.

Dne 17. novembra okupirajo Lahi Reko.

Dne 25. novembra proglašuje Narodno Vijeće ujedinenje države Slovencev, Hr- vatov in Srbov s kraljevino Srbijo in kraljevino Crno goro, ter izbere »odbor osemindvajsetih«, da odide v Beograd in se sporazume z vlado kraljevine Srbije ter predstavniki srbskih in črnogorskih strank po »privremeni uputi« o organi- zaciji nove edinstvene države.

Med temi 28 so bili štirje Slovenci, namreč dr. A. Kramer (JDS), Anton Kri- stan (JSUS), dr. Anton Korošec in dr. Izidor Cankar (za SLS). Tiste čase je šlo še nekaterim navimnim ljudem za do- ločitev oblike države. Priporočali so re- publiko. Tudi prav ugledni vodje SLS so pozabili besed lastnega vzora Kreka in so hoteli republiko za vsako ceno. Pa vedno je logika dogodkov močnejša od logike poudincev.

Dne 27. novembra zvečer smo prispe- li v Zemun. Čudovita, nepozabna vojni- sko slavonsko ravan. Cini iztočneje, tem bolj so se videli sledovi bežućih pre- magancev. Pri Batajnici so šele dva dni poprej popravili razstreljeno progo. V Zemunu sprejem...

Drugi dan z majnim, krcatim parni- kom v Beograd. Dože, kakšen je bil ta- krat ta revež! Skoraj prazen, vsega manjka, pa vse je pod ceno! V sobah ponekod najpotrebnejše, ponekod nič. Spal sem nekje v sobi brez vrat in z razbitimi okni itd.

Ves dan so trajala posvetovanja v ve- liki dvorani prvostopenog suda v Ale- ksandrovi ulici. V dvorani so bile tri pi- salne mize in mnogo stolcev, vse zno- šeno z raznih kraljev. Med glavnimi po- stopi je za silo funkcionalni telefon, vo- jaški. Tu je bilo debat, besed, sporočil sem in tja! Og. dr. Breje in Remec sta še enkrat poskusila bitko za republiko, dr. Korošec je bil še vedno v vlogi kon- servativnega, nekoliko nesamostojnega politika izza časa »Žerjavove dobe« na Dunaju. Novo vodstvo, morda Remčvo vodstvo, mu ni bilo še po volji. Ne samo novo, bilo je tudi takoj izprva brez pri- mere slabjše.

Od 27. novembra do 1. decembra so trajale debate. Vmes so se vršila posve- tovanja. Teh 28 delegatov je bilo v ma- lem isto, kar za njim Narodno predstavi- ništvo. — Končno se je po mnogem tru- du — bilo je tudi nekaj prepira — po- srečilo formuliranje dveh temeljnih jugo- slovanskih državopravnih listin, ki tvo- rita skupaj naš prvi konstitutivni edin- stveni akt.

Dne 1. decembra 1918. ob 8. uri zvečer je spijeta vsa delegacija Narodnega Vi- jeća pri prestolonasledniku Aleksandru. Stopil je v dvorano, pozdravljen z bur- nim »Živio!«. Naklonil se je, nasmehnil, in videlo se mu je, da z naporom svoje disciplinirane volje kroti veliko razbur- jenost, razumljivo v tem zgodovinskem trenutku.

Govornik Narodnega Vijeća dr. Pavelić je predčital adresu Narodnega Vijeća.

Vaše Kraljevsko Visočanstvo!

Stejemo si v srečo, da moremo v imenu Narodnega Vijeća Slovencev, Hrvatov in Srbov pozdraviti Vaše Visočanstvo v prestolici osvobodjene Srbije kot vrhov- nega poveljnika zmagovite narodno vojs- ke, ki je v skupni borbi z armadami močnih zaveznikov stvorila predpogoje za izvršitev velikega dela našega nardo- nega ujedinenja. Slovenci, Hrvati in Srbi, ki so na ozemlju bivše avstroogrsko- monarhijske izvršili prevrat in začelo so- staviti nezavisno narodno državo, prožeti z idejo narodnega edinstva in naslanja- joči se na velike načelo demokracije, ki zahteva, da mora vsak narod sam odlo- čati o svoji usodi, so že v izjavi Nardo- nega Vijeća od 19. oktobra objavili, da žele in se hočejo ujediniti s Srbijo in Crno goro v edinstveno narodno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki bi obsegala ves neprekinjen etnografski teritorij Ju- nih Slovanov. Da so ta misel pretvorili v dejstvo, je sklenilo Narodno Vijeće na svoji seji dne 24. novembra, da progla- šuje ujedinenje države Slovencev, Hr- vatov in Srbov s Srbijo in Crno goro v eno edinstveno državo in je izbralo svoje po- poslanstvo, ki stopa pred Vaše Kralje- vsko Visočanstvo, da Vam ta sklep Na- rodnega Vijeća uradno sporoči v svečani obliki.

Sklep Narodnega Vijeća je, da izvršuje vladarsko oblast na celokupnem ozemlju edinstvene države Srbov, Hrvatov in Slovencev njegovo Velikaštvo kralj Peter, odnosno v njegovi zamenj kot Regent Vaše Kraljevsko Visočanstvo, ter da bi se v sporazumu z vlado Vašega Kraljevstva Visočanstva in s predstavi- niki vseh narodnih strank v Srbiji in Crni gori imela obrazovati edinstvena parlamentarna vlada na področju Jugo- slovanske države ob strani edinstvenega narodnega predstavnitva.

Vaše Kraljevsko Visočanstvo!

Narodno Vijeće želi, da bi se z ozirom na provizorično stanje to začasno nardo- no predstavnitvo sestavilo v sporazumu z Narodnim Vijećem in s predstavniki naroda Kraljevine Srbije ter da se do- loči odgovornost državne vlade po mo- dernih parlamentarnih načelih napram temu narodnemu predstavnitvu, ki naj bi ostalo zbrano do Konstituenta, da princip ustavnosti in parlamentarne odgovornosti vlade pride do popolnega izraza. Iz istega razloga bi ostali v ve- ljavni pod nadzorstvom državne vlade dosednji avtonomni administrativni or- rani, ki bodo za svoje uradovanje odgo- vorni avtonomnim predstavnitvom.

V tej prehodni dobi bi se po našem mišljenju stvorili predpogoji za končno organizacijo naše edinstvene države. Naša državna vlada bi v to svrhu morala pri- praviti Konstituentu, ki bi po predlogu Narodnega Vijeća bila izvoljena na te- melju splošne, enake, tajne in proporeci- nalne volilne pravice, a sestala bi se naj- pozneje šest mesecev po sklepu mira.

(Konec adrese se nanaša na ozemlje, ki ga je zasedla Italija.)

Odgovor Regenta Prestolo- naslednika

Gospodje poslanci!

Vaš prihod v imenu Narodnega Vijeća Srbov, Hrvatov in Slovencev, dostojnega predstavnika široke naše misli, in Vaš sporočilo njegove zgodovinske odločitve od 24. novembra, s katerim se progla- šuje ujedinenje celega naroda in cele

nojušno je vztrajal, ko so mu čitali obsodbo in predno je zadnjič napravil korak, je zaklical glasno in razločno: — Živela svoboda in moja domovi- na, velika in svobodna! Živel kralj Peter!

In kakor dostojanstvenik je stopil pod vrvi.

Rabelj Janoš mu je hotel zavezati oči, toda Gosar ga je odrinil na stran in dejal: — Srbski častnik umira z odprtimi očmi!

Še en pogled v daljavo, v višino ne- ba in v svet in še en klic iz grla: — Živel srbski kralj! Naš kralj! Ži- vela srbska vojska!

Gosar je izdihnil.

Ali je dama, Gosarjeva znanka i zopora izpolnila Gosarjevo prošnjo? Ali mu je grub oktila s cvetjem? Ali sje- kdo ve kje počivajo kosti tega našeg bora in junaka Slovenca Ivan Gosarja?

čehoslovaška zunanja trgovina z ozirom na Jugoslavijo

Čehoslovaški statistični vestnik prinaša v oktoberski številki podrobne podatke o zunanji trgovini mlade republike v letih 1919 in 1920. Ker so ti podatki velike poučne važnosti tudi za naše trgovinske in gospodarske življenje, se nam zdi potrebno, da poudarimo nekatere značilnejše številke in dejstva.

Podatki o množini izvoženega in uvoženega blaga kažejo, da je bil izvoz v letu 1919 za 200 odstotkov in v letu 1920 za 77 odstotkov večji kakor dovoz. Po množini največjega izvoznega predmeta so bili: premog, les, rudnine, sladkor, železno blago, steklo v vseh oblikah, salje, zelenjava, rastline. Premog obsega tri četrtine vsega izvoza. Po vrednosti zavzemajo v čehoslovaški zunanji trgovini prvo mesto industrijski izdelki, ki državo karaktrizirajo kot izrazito industrijsko izvozno državo. Drugi moment, ki državo označuje kot industrijsko državo so podatki o dovozu živinskih potrebščin in surovin za težko industrijo. Dovož živinskih potrebščin je v letu 1919 predstavil 20 odstotkov vsega dovoza, v letu 1920 pa samo še 6 odstotkov.

Da je gospodarsko življenje konzervativno, nam kažejo podatki, kam je gravitirala čehoslovaška zunanja trgovina. Sta to: Avstrija in Nemčija. Merodajni so bili predvojni stiki in navade. Kakor Čehi tudi hočejo k politični preorientaciji pridružiti še gospodarsko, se jim to vendar ne bo posrečilo.

Po vrednosti izvoza in dovoza je čehoslovaška zunanja trgovina pasivna napram vsem američnim in asociiranim državam, izjemni Franciji (sladkor), Jugoslaviji, Rumuniji in Italiji (železo v letu 1920). To so pravzaprav čehoslovaška je bila mednarodno-trgovinski dolžnik napram državam z boljšo valuto. V letu 1920 je k državam upnikov z znatno vsoto pristopila še Nemčija. Upnik pa je bila samo napram državam a slabo valuto, izmed katerih zavzema Avstrija z milijardskimi vsotami prvo mesto. Edino Francija, ki v vrednosti čehoslovaškega izvoza in dovoza znači aktivno postojanko, ima dobro valuto. To postojanko pa je ustvaril izključno le sladkor in deloma steklo. Napram Italiji je bila republika v letu 1919 še pasivna, v letu 1920 pa že aktivna (za 280 milijonov Kč.). Nasprotno pa je bila napram Nemčiji v letu 1919 aktivna, v letu 1920 pa že pasivna.

Največji zunanji kontinent Čehoslovaške je bila v obeh letih Avstrija. Vrednost tja izvoženega blaga je znašala v letu 1919 29 odstotkov vrednosti vsega izvoza, v letu 1920 že 35 odstotkov. Gotovo je, da Avstrija vseh teh množin ni konsumirala sama, ampak da je blago prodajala dalje in imela dobiček posredovalca in dobiček iz valutnih razlik. Isto dejstvo je opaziti pri izvozu v Nemčijo. Na tretjem izvoznem mestu (po vrednosti) stoji Francija, za njo Poljska.

Največji dobavitelj republike v teh letih je bila Nemčija. Dovož iz Nemčije je v letu 1919 znašal 47 odstotkov vsega dovoza, v letu 1920 pa 53 odstotkov. Na drugem mestu so Združene države v letu 1919, v letu 1920 pa Švedska. V obeh letih je bila na tretjem mestu dobavitelj Avstrija.

Avstrija in Nemčija sta za republiko največja konsumenta in dobavitelja. Nemčija dobavlja glavno premog, rude, sol, železo, stroje, strojne dele, kemikalije; Avstrija železo, rude, odpadke. Z drugimi besedami pomeni to, da je čehoslovaška republika v tesnem gospodarskem obsegu z Nemčijo in Avstrijo, to je z državami, ki politično republiko niso naklonjene. Bodoči razvoj republike zahteva, da se zunanja trgovina emancipira od neposrednega seveva in juga in da krene na vzhod in zapad. Sedanja situacija zunanje trgovine ima z posledice v celotni trgovinski bilanci. Izvažalo se je večinoma v državo a slabo valuto. Izvažalo pa iz držav z dobro valuto. Za izvoženo blago je država dobila slaba plačilna sredstva, o katerih je morala kupovati dobro valuto (dolar). Tudi dejstvo, da se je izvažalo večinoma blago, ki ima pri veliki količini sorazmerno majhno vrednost, je vplivalo na trgovinsko bilanco, tako da je bila ta (po vrednosti) v obeh letih pasivna (v letu 1919 za trideset milijard Kč, v letu 1920 za 194 milijonov Kč.).

Po množini v čehoslovaško uvoženega blaga zavzema Jugoslavija v letu 1919 deveto mesto. Uvozila je blaga v tozi 238 tisoč q, to je 1.3 odst. čehoslovaškega dovoza. Izvoz v našo državo iz republike pa je v istem letu znašal 777 tisoč q, to je 1.4 odst. čehoslov. izvoza ali: Jugoslavija je bila na šestem izvoznem mestu. Izvažali smo v glavnem sadje, zelenjavo, žito, moko, vino. Dovožali pa premog, les, sladkor, železo, železno blago, steklo. V letu 1920 je naš izvoz v čehoslovaško padel na minimum, tako da tvorijo skupno a 34 drugi državi skupaj 7 odstotkov čehoslovaškega dovoza. Uvozili pa smo iz republike v letu 1920 za 636.000 centov, to je 0.9 odst. čehoslovaškega izvoza. Čehoslovaški izvoz v Jugoslavijo je v letu 1920 padel za 110 tisoč q.

Po vrednosti v čehoslovaško uvoženega blaga zavzema Jugoslavija v letu 1919 deseto mesto, v letu 1920 pa — sedmo.

demnajo. V letu 1919 smo izvozili v republiko blaga za 131 milijonov Kč (2 odst. čehoslov. dovoza). V letu 1920 za 226 milijonov Kč (1.4 odst.). Absolutno se je torej vrednost našega v čehoslovaško uvoženega blaga dvignila. Ta razlika tiči predvsem v dražnji in valutnih razlikah. Uvozili pa smo iz čehoslovaške v letu 1919 za 242 milijonov Kč, (4.2 odst. izvoza), v letu 1920 za 577 milijonov Kč (3.7 odst.), tako, da smo bili v letu 1919 pasivni za 111 milijonov Kč, v letu 1920 pa za — 351 milijonov Kč. Pri čehoslovaškem izvozu smo v letu 1919 zavzemali čisto mesto, v letu 1920 pa sedmo.

Gospodarski položaj v Poljski

Svoječasno prorokovanje poljskega finančnega ministra, da se bo poljska valuta popravila, se je uresničilo. Po rapidnem padanju je notrala Varšava v Zürichu n. pr. 4. oktobra 0.08, potem je med kolebanjem narasla. Dne 26. t. m. je notrala Varšava v Zürichu že 0.16. V razdobju med 4. oktobrom in 26. novembrom je torej narasla Varšava v Zürichu za 100 odstotkov. To zboljšanje poljske marke je pa tem večjega pomena, ker so v istem času padle mnoge slabe valute. Zelo se je v tem času izpremenilo razmerje poljske marke n. pr. napram avstrijski kroni. Dne 29. septembra sta notrali v Zürichu: Dunaj 0.32, Varšava 0.07, dne 26. t. m. pa že Dunaj 0.17, a Varšava 0.16. Varšava, ki je bila nizko pod Dunajem, je slednjega skoro dosegla.

Če je to zboljšanje poljske marke stalnega značaja, je težko reči. Jasno pa je, da se obeta poljski marki boljša bodočnost, nego n. pr. avstrijski kroni. Gospodarsko stanje Poljske je še sicer razdrapano, toda poljska republika ima vse pogoje v naravnem bogatstvu, da se bo končno restavrirala. Avstriji ravno taki pogoji manjkajo.

To nenadno zboljšanje poljske marke pa ima tudi svoje nevarne posledice — zlasti za denarne zavode. Banke, ki so poprej spekulirale na nadaljnje padanje poljske valute, so naložile svoje kapitalo v tujih vrednostih. Te banke so doživele sedaj vsled zboljšanja poljske marke milijonske izgube in ne morejo obvladati izplačil, ki jih zahtevajo klijenti. Manjše banke bodo vsled tega propadle, kar bo imelo za posledico bankrote trgovcev, ki so imeli v teh bankah svoje vloške, katerih sedaj ne morejo na noben način dobiti. Kakor poročajo, so oblasti uvele proti nekaterim malim bankam v Krakovu preiskave radi bornih spekulacij.

Zboljšanje poljske marke ima pa tudi to posledico, da je postalo nenaravno nemško blago cenejše, nego domače poljsko, vsled česar obstoja nevarnost poplave nemškega blaga. Poljsko časopisje opozarja na dejstvo, da je obmejno ozemlje Poljske že polno nemških izdelkov. Nemška nevarnost proti torej tudi Poljski in grozi uničiti domačo industrijo, ki si je kamaj nekoliko opomogla iz svojega bednega stanja. Zato se spet danes čujejo glasovi o industrijski krizi v Poljski, ki so bili že utihnili vsled kazanja na boljšo. Kakor poroča «Gazeta Poranna» od 9. t. m., je več žitnih tvornic v Varšavi in Cestohovu vsled krize ustavilo obrate, nekaj manjših industrijskih podjetij pa je odpovedalo delavcem. Nemški listi domnevajo, da je to začetek posravitve industrijske krize v vsej Poljski. Seveda vidijo Nemci kot sovražniki Poljske največkrat namenoma vse slabo v Poljski.

Položaj v Poljski pač ni rožnat, kakor ni v nobeni novonastali državi. Vendar so tudi za Poljsko dani pogoji za izhod iz bednega gospodarskega stanja v bojazni poljske zemlje. Od gospodarske in finančne politike je predvsem odvisno, kako se bodo boljale gospodarske razmere v Poljski.

— Potrdila (uverjenja), ki so potrebna za carine prost uvoz surovin, polufabrikatov itd. V smislu odloka C br. 61.602 od 23. IX. 1920. morejo industrije in obrtniki uvažati iz inozemstva prosto od carine razni stavbeni material, sirovine in polizdelke, ki so namenjeni za predelavo, pomočni kemični material in material za električne, vodovodne, plinske in tovarniške instalacije, če se izkaže carinarnici a potrdilom ministra trgovine in industrije, da takega materiala ni v dovoljni količini v zemlji. Ker so nekatere carinarnice dopuščale carine prost uvoz takega blaga na temelju potrdil, ki so jih izdali oddelki omenjenega ministrstva v posameznih pokrajinskih mestih, je generalna direkcija carin izdala ponovno poljsko carinarnico, da so polnoveljavna in edino merodajna samo ona potrdila (uverjenja), ki jih izdaja ministrstvo trgovine in industrije (V. odeljenje v Beogradu). Opozorjamo interese, da si pravočasno priskrbijo uverjenja iz Beograda; uverjenja imajo veljavnost za tri mesece od dneva, ko so izdana.

— Uvoz, proizvodnja in prodaja lekarniških specialitet, kontrola ministrstva za narodno zdravje. V rev. 258 «Službenih Novin» so objavljena pravila o lekarniških specialitetah, ki stopijo v veljavnost 16. decembra t. l. V smislu teh pravil smejo le, specialitete proizvajati, prodajati in uvažati samo magistri farmacije in diplomirani kemiki in to samo,

če imajo za to dovoljenje od ministrstva za narodno zdravje. V pravilih so naštevale specialitete, ki so za sedaj dopuščene za uvoz, proizvodnjo in prodajo, obenem so navedeni vsi oni lekarniški proizvodi, ki se ne smatrajo za lekarniške specialitete. Uvoz, proizvodnja in prodaja v pravilih navedenih specialitet so brezpogojno prepovedani.

— Obrtniško zborovanje v Celju, ki se je vršilo dne 27. novembra je bilo zelo dobro obiskano. Zastopani so bili tudi obrtniki iz Maribora, Ormoža in Vranskega. Finančni tajnik g. Mozetič iz Ljubljane je poročal o davčnih predpisi, zlasti o finančnem zakonu za leto 1921, ki razširja davčno jamstvo delodajalcev tudi na slučaje, ako gre za nestalne plače, torej za nameščence in dnevniki, tedenski, polmesečni in štiritedenski plačniki. Obrtni nadzornik g. Založnik je predaval o zgodovini bolniških blagin v splošnem in o njihovem razvoju v zadnjih treh letih v Sloveniji a posebnim ozrom na obrtniški stan. Razložil je tudi dobro stran novega bolniškega zavarovanja, ki je združeno z nezdružnim zavarovanjem. O. Rebeček je poročal o zahtevi glede svobode dela. Razvila se je dolga zanimiva debata, nakar so bile sprejete resolucije: 1.) Zahteva po ukinitvi finančnega zakona glede razširjenja davčnega jamstva delodajalcev. 2.) Zahteva ministrstvu za socialno politiko za dosledno ukrepe glede ljubljanske okrajne bolniške blaginje in mariborskega bolniško-zavarovalnega okoliša. Ministrstvo se naproša, da vztraja na dosedajni poti in prepreči izkoriščanje te važne institucije v strankarske namene. 3.) Obrtnišvo izjavlja, da ne soglaša a tem, da se delavstvu, ki bi hotelo delati več kakor 8 ur, to zabranjuje, in zabieva svo bota dela, kakor tudi odpravo osannurika za malo, srednje in rezijsko obrt.

— Cene vinom na Stajerskem. Poročajo nam: V zadnjem času po listih razširjena vesti, da se cene stajerskim vinom močno narasle, ne odgovarjajo isti ni. Cene so sledeče: haloška vina 18—25 K, ljutomerska 20—25 K za 1 liter po kakovosti. Vseled preobličilo vina v naši državi se sploh pri nas nikjer ne obeta kak znaten narast cen. Eventuelen narast cen bi upanje na pospeševanje vinskega izvoza še zmanjšal, zlasti ker so po nekaterih državah, ki nam konkurirajo na znanjih vinskih tržiščih, vinske cene znatno padle.

— Zagrebška delniška pivovarna in tvornica slada bo otvorila v Ljubljani svoje skladišče.

— Beograjsko zavarovalno društvo «Sumadija» je otvorilo v Ljubljani glavno zastopstvo za Slovenijo.

— Vinogradniška zadruga v Vukovaru. Pred kratkim se je osnovala v Vukovaru vinogradniška zadruga.

— Tvornica za konzerviranje češpeli se je osnovala v Drčki ob Savi (Bosna). Delniška glavnica znaša 4 milijone kron v 8000 delnicah po 500 K.

— Tržne cene v Vukovaru so bile zadnje dni sledeče: pšenica 1280—1300 K, žito 1150—1160 K, napolica 1150—1200 K, ječmen 900—1000 K, oves 780—800 K, fižol 1050—1100 K, suho meso 6000 K, slanina 6400 K za 100 kg.

— Češki hmeljski trg. Iz Zateca poročajo z dne 25. t. m.: Nakupovanje je bilo srednje živahno. Cene za slabejši hmelj od 4500 Kč naprej, za boljši hmelj od 6000 Kč, za 50 kg. Producenti so voljni prodajati, ker se bojuje padca cen vsled tega, ker so dospeli na fateski trg precejšnje množine poljskega hmelja. — Na n. r. b. r. k. m. t. r. g. (Nemčija) v. l. a. p. p. m. r. Zato se sklepa, da ni več mnogo blaga v rokah producentov.

— Cirkulacija bankovcev v čehoslovaški. Po izkazu bančnega urada je bilo 23. t. m. v prometu za 11.515.945.000 Kč naprnatnega denarja. Od 15. — 23. t. m. se je zmanjšala množina bankovcev za 834 milijonov Kč.

— Javljenje avstrijskih aktiv. Po objavi avstrijskega zveznega finančnega ministrstva z dne 26. 9. 1921 je rok za javljenje v Srbiji se nahajajočih aktiv avstrijskih državljanov podaljšan do 31. decembra 1921.

— Cirkulacija bankovcev v Avstriji preko 100 milijard. V drugem tednu novembra se je pomnožila cirkulacija bankovcev v Avstriji za 7966 na 103.128 milijonov avstrijskih kron. Na osebo pade torej sedaj v Avstriji približno 16.000 a. K. Pred vojno je znašala normalna cirkulacija bankovcev v Avstro-ogrski, ki je štela okrog 50 milijonov prebivalcev, približno dve milijardi kron, torej na glavo ena 40 kron. Napram predvojnemu stanju pomeni sedanje stanje cirkulacije vvišanje za 400krat. Vrednost sedanjega denarja pa je padla seveda za večkrat, nego 400krat.

— Rumunsko žito za Italijo. Rumunsko trgovinsko ministrstvo je prejelo od italijanske vlade vprašanje, da-li more nabaviti za Italijo 80.000 vagonov žita po ceni 50.000 lejev za vagon postavno Galice. Istotako se pozaja zveza italijanskih mlinov za nakup 20.000 vagonov žita a Rumuniji. — Po našem žitu pa skoro nihče ne vprašuje, ker so naše cene previsoke. Cene naših pšenice in moki so namreč že visoko nad svetovno tržno pariteto.

— Ogromna dividenda sladkorne tvornice. Češko-bolgarska sladkorna tvornica v Gornji Orehovi v Bolgarski izkazuje za preteklo leto pri glavnici 9 milijonov levov čistega dobička 10.022.202 levov. Dividenda znaša 100%.

naše mlade, tmučene, toda slavnostno domovine, me je prevelil a globokim veseljem. Sprejemajoč to poročilo sem uverjen, da a tem činom izpolnim svojo vladarsko dolžnost, ker a tem sam izpreminjam v dejanja ono, kar so najboljši sinovi naše krvi vseh treh vev, vseh treh imen, na obeh straneh Donave, Save in Drine zašli pripravljati še za vladjo blaženega spomina mojega deda Kneza Aleksandra I. in Kneza Mibajla, ono, kar odgovarja željam in zahtevam mojega naroda, ter v imenu Njegovega Veličanstva kralja Petra I. proglašam ujedinitenje Srbije a deželami nezavisne države Slovencev, Hrvatov in Srbov v edinstveno Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev...

V zmislu želj in navetov, ki ste mi jih izvolili predložiti in katere jaz in moja vlada popolnoma sprejemamo, bo vlada takoj podvzela korake, da se čimprej izvrši ono, glede česar ste izrazili želje, tako glede prehodne in začasne dobe do sestanka in mesta dela velike ustavotvorne skupščine, kakor tudi za njeno izvolitev in sestavo. Zvest primeru in obljubi, katere imam od svojega vzvišene

Reminiscence

L
Profesorji iz Srbije v Ljubljani.

Spomladi 1911. se je pripeljal v Ljubljano prof. Jeremija Živanović iz Beograda. Prišel je nam povedat, da mi-ljio srbijanski srednješolski profesorji napraviti izlet v Zagreb in v Ljubljano — v študijske svrhe, zato da bi proučevali naše šolstvo.

Ukrenili smo vse potrebno in koncem aprila se je pripeljal okoli 70 profesorjev (med njimi nekoliko dam) v Ljubljano. Kot takratni tajnik društva slovenskih profesorjev sem jih v imenu našega društva na kolodvoru pozdravil. Ali so poslušali avstrijski detektivji, ki jih je mrgolelo na kolodvoru, kako sem govoril «o visokih Alpah in o čistem alpskem zraku» — ubožci, moje simbolike niso razumeli. Gospa dr. Tavčarjeva je rekla, da so nam skrivni organi policije naravnost v usta gledali, da bi ujeli kak grizljaj — kako besedo.

Na banketu v hotelu «Tivoli» je želo, a težavnejši je bil položaj na banketu v nedeljo zvečer v spodnjih odprtih prostorih istega hotela. Kdo je vse stal okoli naših miz, kdo ob stehah? In duhovi razgreti. Imeli pa smo glasbo in kadar je govornik segel tja, kamor duh špicelelor brez naše škode ni smel gledati, sem dal muziki znamenja, naj zavrže — in ni se čula beseda, ali se je razumela misel.

Rečeno je bilo «Društvo slov. profesorjev», a kar je najvažnejše, razrastla se je jugoslovanska ideja. Rad se spominjam še sedaj Jeremije Živanovića in dr. Svetolika Stevanovića (direktorja, ki je volil srbijanski izlet, to je, ofenzivno kulturnih delavcev proti Avstriji).

Čez nekaj časa so prinesli dunajski listi vest, da mi-ljio slovenski profesorji vrniti Srbiji vizito. In kranjska deželna vlada je bila z Dunaja obveščena, da prirejam slovenski izlet jazi; citiral me je takratni deželni šolski nadzornik Fr. Hubad in me dobrohotno vprašal, če je to res. Odgovoril sem mu: «Bila bi moja vroča želja, da pojdemo v Srbijo, ali žal vem, da je to nemogoče; za izlet jih namreč ne bi dobi več nego kakšnih pet».

Med vojno sem čisto mi-ljio: Kje so sedaj ti srbijanski tovariši, ki so bili 1911. v Ljubljani. Ali so rešili glave, ali so poginili v Albaniji? Ko sem bil letos v Nišu, Kragujevac itd., sem jih našel nekaj, ki so se me spominjali iz leta 1911.

II.
Burja v Gorici.

Mislil, da je to bilo jeseni leta 1912. Bil sem pozvan, da predavam v Gorici. Predaval sem dvakrat, o Jugoslovanstvu in o problemu malega naroda. Po prvem predavanju je završilo: «ni so bili enako ostro za mene, kakor so bili drugi strastno proti meni; uredništvo «Soče» je baje dobivalo številne dopise z ere in z druge strani. Zganil sem svet menda najbolj s trditvijo, da nas edino podrobno delo ne bo rešilo,

LJUBAVNO PISMO RIMLJANA.

Učenjaki, ki sodelujejo pri izkopavanju Pompejev, so odkrili mnogo pripovedi in ljubavnih pisem, napisanih na slonokoščanih ploščah. Neko tako pismo mladega Rimljana slove: «Julija, ti si lepša od cvetoče Anore, Ljubim te a takim srcem, ki ne more biti za nikogar drugega. Moji sužnji čakajo z nosiljkami pred tvoji vrati, da te ponesejo, kamor želiš. Prišli v Ulice Abundance. Ako sme tvoj Marcus večerjati a teboj, potem glej, da bo tvoj vrat, ki je sličen lahobom, okrašen z dragulji, ki bodo vredni tvoje lepote». Ako bi danes kak zaljubljenec pisal svoji ljubici, bi tako pismo na slonokoščanih ploščah, ki ga ljubljenski proglašajo najmanj za slona.

MILIJARDE V BUDIMPEŠTI.

V sredo je prišel v Budimpešto tovarniški parnik, ki je pripeljal 7 milijard kron, izdelanih v Švici za Mađarsko. Denar so spremljali vojniki, v banki pa je bil napravljen protokol o sprejemu denarja, ki se uporabi za podporo uradnikov. Samo škoda, da so te milijarde v bankovcih mađarske države, torej jako malo vredne.

negi rodiljaja, bom jaz kralj samovrednim državljanom države Srbos, Hrvatov in Slovencev ter bom vedno ostal veren velikim ustavnim, parlamentarnim in širokim demokratičnim načelom. Zaenovanam na splošni volilni pravici. Radi tega Vas bom prosil za sodelovanje pri obrazovanju vlade, ki bo predstavljala velo ujedinitveno domovino in katere bo v zvezi najprej a vami, potem pa a narodnim predstavništvom, a katerim bi delala in kateremu bo odgovarjala...

Ujedinitenje je bilo formalno in državnoopravno izvršeno.

Dne 20. decembra se je obrazovalo prvo naše ministrstvo, dne 29. decemb. je srbiska Narodna skupščina, analogno kakor že prej Narodno Vileće, vzela ujedinitenje na znanje in svoji zgodovinski zadnji seji. Dne 6. januarja 1919. je kraljevič Aleksander izdal manifest ujedinitvenemu narodu, dne 16. marca pa se je otvorilo prvo zasedanje Narodnega predstavništva.

da je računati a evropskimi katastrofami, kjer bo trebalo — velikega dela, in za to se je treba pripraviti. Rekel sem tudi da nas uspehi ob italijanski meji (v Trstu in v Gorici) ne smejo varati; nasprotnik ima načrt in po tem načrtu gre njegova ofenziva od severa proti jugu; ko bo bliže Gorici in Trstu, nam bo vzel igraje to, kar smo tam dosegli.

Kak teden dni na to me posetita v Ljubljani dva mlada gospoda. Predstavita se mi: vseučiliščnik Vladislav Fabijančič in Avgust Jenko. Začetna govorita o mojem gorikem predavanju. Mislil sem: To bo pa kontrahata, češ, izdal je naš slovenski program. Toda stvar je bila drugačna. Rekla sta mi, naj bi imel tako predavanje tudi v Ljubljani. Ko sem izrazil svoje iznenadenje, češ, akademska omladina je vsa v drobnem manjšinskem delu in preiskuje celo meje med Slovenijo in Hrvati v Istri, sta rekla, da se je njeno mišljenje izpremenilo in da je sedaj na naši strani.

L. 1914. sem občeval a obema še v Zagrebu ob Njegoševi slavi in v letnem semestru predavanjih na vseučilišču.

Augst Jenko je padel v vojni, boreč se neke ob bosanski meji v srbiski vojski proti Avstriji. Morda nikoli v življenju nisem bil ob čigavi smrti tako potr, kakor takrat, ko sem zvedel, da je padel Jenko. Z življenjem in s smrtjo je izpričal svoj ideal.

Romantično drag mi je bil Vladislav Fabijančič, ko sem ga po prevratu videl v Ljubljani. Te dni pa sem čital v nekih komunističnih beležkah, da «stvar dobro gre» in da Fabijančič potuje v Italijo...

III.
V prvi polovici meseca oktobra 1912. je prišel k meni takratni srednješolski g. Janko Kos radi lista «Preporoda». ki so ga dijaki nameravali izdajati. «Preporod» je potem v istini začel izhajati in je izhajal do junija 1913., ko ga je vlada zatrla. Bil je to jugoslovensko-revolucionaren organ omladine, ki je posebno v alegorijah ostro bril Habsburžane.

Neki zagrebški gospod, ki mi je dandanes v svojem separatizmu hudo nasproten, se je l. 1913. čutil, da morem kot profesor biti v zvezi z dijaškim revolucionarnim listom. V Ljubljani pa so dandanes med «kulturnimi delavci» (znanih 43 mož) naravnost odlični neki gospodje, ki so takrat izhajali, da jim je «Preporod» — morn za dušo.

Policija je — ne vem več kako — zvedela, da je bil g. Kos pri meni; dā vedela je tudi to, da je g. Kos, ki me je drugič ogovoril na ulici, pušil cigareto — on, dijak, pred menoj kot profesorjem (a ni bil dijak gimnazije, kjer sem služboval jaz). Težke zaslišbe sem preстал v zaporu radi «Preporoda».

Izza «Preporoda» je prišel — preporod. L. 1918. je bil prevrat.

Zagreb, 20. novembra 1921.

Dr. Fr. Plešić

BANDITI V AEROPLANIH.

V novejšem času se modernizirajo tudi banditi. Da bi mogli uspešneje izvrševati svoje lopovščine, se poslužujejo najmodernejših prometnih sredstev, med drugim tudi letal. Tako so prišli glasom «Chicago Tribune» v mesto Ontario, kjer so ukradli 140 zabojev likerja, ki so jih potem s pomočjo aeroplanov prenesli na neki motorni čoln. Kmalu res ne bomo sigurni, da nas kdo re okrade in napade kar iz zraka. Donadaj se nam vsaj tega ni bilo treba bati.

KDO DOBI NAGRADO?

Amerikanci so ljudje, ki si pridobivajo denar a napornim delom in zato ga znajo tudi vedno dobro in koristno uporabiti in naložiti. Seveda pa je med bogataši tudi mnogo takih, ki razdeljujejo ogromne vsote za razne znanstvene in dobrodelne namene. Pred kratkim je neki Amerikaneec, ki noče izdati svojega imena, razpisal nagrado 100.000 dolarjev za onega, ki bi našel zdravilo za lečenje raka. Ker je nagrada v resnici izredno visoka, se bodo učenjaki gotovo potrudili, da jo dobe in da izkajajo zdravilo za to dosedaj neozdravljivo bolezen.

Za Miklavža kupujte knjige Tiskovne zadruge

v Prešernovi ulici nasproti glavne pošte.

MALIOGLASI

stanejo do 20 besedi Din. 3.—, vsakih nadaljnjih 5 besedi 1 Din. — Trgovski oglasi, dopisovanje, nepremičnine do 20 besedi 5 Din., vsakih nadaljnjih 5 besedi 2 Din. — Plača se naprej. (Lahko tudi v znakah.) Na vprašanja se odgovarja le, ako je vprašanju priložena znamka za odgovor.

SLUŽBE

URARSKI POMOČNIK,
spreten, išče dela. Dopisi na Franc Gregorič, hiša št. 11, kontrole št. 278, Kočevje. 1976

ISČEM MOCNEGA UČENCA
iz politične bilje, ki ima veščine do trgovine. A. Britoršek, Slovenjgradec. 1977

Potrebujemo izurjene ČENJARSKE POMOČNIKE, večje vsem delom. Vožnja se povrne. Stanovanje prosto. Hemanik, Sarajevo, poštni predal 48. 1955

NEPREMIČNOSTI

NAPRODAJ JE HOTEL „STOL“

Blejska Dobrova pri Vintgarju. Hotel obsega iz gospodarskih poslopij, ledenice in kletnice. Posojilnica velika. Poizve se pri lastniku. Belterec, Ljubljana. 1929

ENONADSTROPNA HIŠA

štirimi stanovanji in malim vrtom v Ljubljani, na lepem ravnem prostoru, se takoj prodaja. Kupec ima takoj stanovanje. Vprašanja naj se naslovijo pod šifro „Ugodna prilika“, poštno letoča, glavna pošta Ljubljana. 1920

PRODA SE POSESTVO

z gospodarskim poslopijem, 7 minut oddaljeno od kolodvora Novo mesto. Poizve se v Kandiji št. 76 pri Grmu. 1961

KUPIM

KUPI SE

več parov dobro ohranjenih smuč. Naslov pove uprava „Jutra“. 1942

KUPIM ZA MIKLAŽA

igračo. Najraje lokomotivo na paro, ladjo na vijak ali pa parni stroj. Naslov in navodila cene pod „Miklavž“ na upravo „Jutra“. 1936

PRODAJAM

PRODA SE

stara damška ura z dvonim pokrovom, stara damška ovrta z verigico in zlat damski prstan s briljantom. Povprašate: Rimska cesta št. 23, Savinjski, med 1/2.—1/3. uro.

Med prve slovenske klasike štejejo dr. Ivana Tavčarja, njegovih sedmi deli „Osvetje v jeseni in Visočka kronika“ pa med najboljše slovenske novele in povesti. Obe prinaša VI. zvezek

Tavčarjevih zbranih spisov,

ki ga je uredil dr. Ivan Prijatelj in ki je ravno izšel.

Cena 74 K, po pošti 5 K več.

Naročila na Tiskovno zadrugo v Ljubljani, Prešernova ulica, nasproti glavne pošte.

PETROLEJSKA PEČ

(Primus-samovar) se prodaja ali zamenja za igračo (mašina, konj). Ambrožev trg 3, I. nadst., desno. 1972

POSNEMALNIK ZA MLEKO

„Alfa Separator“, model „Colibri“, ruhljen, a še kompleten, se takoj prodaja. Vprašanja pod „Colibri“ na upravo „Jutra“.

PRODA SE GLASOVIR

dvor. trdnice Streicher & Sohn, Wieso, velik, zelo dobro ohranjen. Ljubljana, Hranilniška c. 7/1, vrata 48. Cena nizka.

NOVI ČEVLI

damski, beli, iz platna št. 35 in črni usnjeni št. 40 se ceno prodajo. Vprašate se v upravi „Jutra“.

PRODA SE

še dobro ohranjena črna simska suknja. (Prodajno blago.) Poizve se: Kolodvorska ulica št. 34/III. levo. 1958

SANKE

za dvorprožnega konja se radi selitve iz Ljubljane prodajo. Natančnejša pojasnila v artilerijski vojašnici, I. baterija, I. divizija. 1968

STANOVANJE

ali brez hrane išče gospodica, plača dobro. Ponudbe na upravo „Jutra“ pod „hošča studentka“. 1984

MIRNI IN SOLIDNI GOSPOD

išče meblirano sobo. Ponudbe pod „Ceb“ na upravo „Jutra“.

MEBLOVANO SOBO

za takoj išče mladi, soliden državni uradnik. Ima lastno posteljno perilo in vrhno posteljno opravo. Ponudbe pod „December“ na upr. „Jutra“. 1967

SOLIDEN GOSPOD

išče lepo meblirano sobo s posebnim vzhodom in električno razsvetljavo. Naslov pove uprava „Jutra“. 1975

NAMEŠTENA SOBA.

Trži se nameštena soba, po možnosti v sredini varoš, za enega višje državnog činovnika, koji je ravnatelj jednog urada. Javiti se upravi „Jutra“ na br. 1978.

RUDARSKI ČINOVNIK

trži meblirano sobo s električnom rasvetljavo. Plača posrednika stvar. Za nagradu daje ugljen ili drva. Ponudbe slati na upravo „Jutra“ pod „Rudar“. 1979

LOKALI

Išče se prostor za 1934

MEHANIČNO DELAVNICO

in pisarno. Ponudbe pod „Delavnica“ na upravo „Jutra“.

RAZNO

V PODNAJEM

dam krojaško delavnico v Ljubljani. Naslov pove uprava „Jutra“. 1983

NOVOSTI BOŽIČNIH IN NOVOLETNIH RAZGLEDNIC 1950

priporoč. M. TICAR, LJUBLJANA.

KOROŠKE PLEBISCITNE

jugoslov. znamke na prodaj; velike in male serije. Ponudbe z najvišjo ceno upravi „Jutra“ pod št. 1989.

KROJACI TRGOVCI, POZOR!

Sprejmejo se vsa v krojaško stroko spadajoča dela, a prvimi krojaškimi močmi, po najnižji konkurenčni ceni. Naslov pove uprava „Jutra“.

VZAME SE V NAJEM

še obstoječo strojno, ako mogoče s vodno silo, event. prostor, kjer bi se lahko dotična obrt izvrševala, katera pa mora imeti vodno silo. Naslov pove uprava „Jutra“. 1963

ODPISOVANJE

ZIVAHNA GOSPODIČNA

želi stopiti v korespondenco s temperamentnim gospodom. Nasloviti na „Spela“, upravo „Jutra“. 1980

V KORESPONDENCO

v angleškem jeziku želi stopiti gospodična s inteligentnim gospodom. Nasloviti je pod „Sweetness“ na upravo „Jutra“. 1981

Išče se kontoristinja

zmožna stenografije, jezikov in strojopisja. Naslov pove uprava „Jutra“.

Odda se takoj specerijska trgovina

s koncesijo, blagom in inventarjem, na jako prometnem kraju v Ljubljani. Interesenti naj blagovito vpošladi ponudbe do 2. decembra na upravištvo „Jutra“ pod „Kaptal K 200.000“. 1985

Električne motorje instalacijski material žarnice, števec, žice

dobavlja

elektrotehnična tvrdka

Karol Florjančič, Celje,

Cankarjeva cesta 2,

po zmernih cenah.

Išče se velika količina železniških pragov (Holzschwellen).

Ponudbe pod „Export“ na upravo „Jutra“.

Izvežbano strojepisko

večjo popolnoma tudi slovenske in nemške stenografije, sprejmeta takoj dr. Josip Furjan in dr. Vladimir Kreš, odvratnika v Ljubljani, Sodna ulica št. 1. 1964

FR. FAGANEL, CELJE

Gospodarska ulica 26

U S N J E

vseh vrst po najnižji dnevni ceni. 1875

Prepričajte se!

Inženjer dr. Miroslav Kasal

oblastvano poverjen stavbeni inženjer

Ljubljana

Radljavska ulica št. 7.

Specijalno stavebno podjetje za betonirne, zidarske in vodne vgradnje.

Izrada vodnih sil.

1977

1978

1981

1984

1987

1989

1990

1991

1992

1993

1994

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2020

2021

2022

2023

2024

2025

2026

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

2037

2038

2039

2040

2041

2042

2043

2044

2045

2046

2047

2048

2049

2050

2051

2052

2053

2054

2055

2056

2057

2058

2059

2060

2061

2062

2063

2064

2065

2066

2067

2068

2069

2070

2071

2072

2073

2074

2075

2076

2077

2078

2079

2080

2081

2082

2083

2084

2085

2086

2087

2088

2089

2090

2091

2092

2093

2094

2095

2096

2097

2098

2099

2100

2101

2102

2103

2104

2105

2106

2107

2108

2109

2110

2111

2112

2113

2114

2115

2116

2117

2118

2119

2120

2121

2122

2123

2124

2125

2126

2127

2128

2129

2130

2131

2132

2133

2134

2135

2136

2137

2138

2139

2140

2141

2142

2143

2144

2145

2146

2147

2148

2149

2150

2151

2152

2153

2154

2155

2156

2157

2158

2159

Domače vesti

P. n. naročnikom in čitateljem. Zaradi narodnega praznika v petek zjutraj «Jutra» ne izide. Prihodnja številka izide v soboto.

Prijateljski sestanek somišljenikov v Ljubljani sklicuje gospodarsko najpogostejše društvo za šentjakovski okraj v soboto dne 3. decembra zvečer ob 8. v gostilni Česnovar na Doljenjski cesti. Poročata gg. dr. Dinko Puc in dr. Vladimir Ravnihar. — Somišljeniki, udeležite se sestanka polnoštevilno!

Službeni jubilej. Danes praznuje g. Valentin Kopitar, upravnik «Slov. Narod», 25letnico svojega službovanja na tem mestu. Vodi je ves ta čas upravo lista. Jubilaru iskreno čestitke!

Taki smol iz trgovskih krogov se nam piše: Neka tujakinja trgovina s papirjem je pred mesecem ponudila ljubljanskim bankam in denarnim zavodom (1000 pol) kancljskega papirja po 250 kron. Razen enega denarnega zavoda ni nihče izmed vseh naročil niti pole. Kmalu nato sta se v Ljubljani pojavila dva nemška agenta. Prišla sta saba kot poper v naše mesto. Šla sta od trgovine do trgovine s papirjem in spraševala za ceno blaga. Ko sta se tako orjentirala, stopila sta v banke in denarne zavode. Tam je simuliral eden invalidnost, se opiral na palico in pokajal, zavezan pa ponujal kancljski papir. Ker je seveda nemško govoril, napravil je takoj dober vtis in kupčija je bila sklenjena. Gospoda sta šla v tisto trgovino, ki smo jo zgoraj omenili in kupila toliko papirja, da kolikor sta kupčijo napravila v raznih denarnih zavodih in bankah. Papirja nista mogla takoj plačati, zato sta pustila v trgovini potne liste in eden izmed njih je oostal za tala. Tekom dni se je stvar zboljela, da ni bilo treba nobene havelje, ker kupčija je šla prav dobro. Papir sta kupovala po raznih trgovinah po 400 K, prodajala ga pa sprva po 600 kron in včeraj sta navila ceno na 720, oziroma 800 K. Z drugimi besedami, prodala sta papir na debelo po 80 vin, dočim ga na drobno dobijo v vsaki trgovini po 60 vin. Gospoda, to je čisto navaden škandal v narodnem in gospodarskem oziru. Domača tveika, ki je ponudila papir po 380 K, niti odgovora ni dobila, ko je pa prišel tujec in ga ponudil po 600 in 800 K, našel je takoj milost v obeh in poslušnost v ušesih in delal silajne kupčije. Pritepeni tujec ne plača nobenega davka, naš trgovec pa plačuje osobo, drag lokal, carino in neštete davke ter trpi vsakovrstne sekature, da bi moral pravzaprav oddati ves svoj zaslužek sem in tja. Trgovec mora biti vesel, da plačuje davke, dočim mu dobiček, ki bi ga imel zaslužiti, pobere tujec! Od denarnih zavodov bi se po pravici pričakovalo, da krijejo vse svoje potrebščine na domačem trgu in da podpirajo domače firme. A temu je dolgo ni tako. Vseeno vseh pisarniških potrebščin jim nanesijo nemški šifje, zlasti peresa, svinčnike, indigopapir, plovke. Treba jim je samo par priljubljenih nemških poklonov, pa napravijo kupčijo. Kaj bi se neki zgodelo z našim Slovekom, ki bi prišel v denarne zavode in banke v Grac ali na Dunaj ponujati v slovenskem jeziku pisarniške potrebščine? Pa še invalid naj bo! Za koliko mislite bi tam prodal? Oziroma bi ga sploh sprejeli?

Razpisana veterinarska služba. Razpisana je služba veterinarskega referenta v Murski Soboti. Natančnejša določila so razvidna iz razpisa v «Uradnem listu».

Zborovanje državnih namestencev v Novem mestu. Dne 24. novembra se je vršilo v «Narodnem domu» zborovanje vseh državnih, železniških javnih namestencev in upokojencev. Predsedoval je gimnazijski profesor Germ, o položaju državnih uslužbencev so poročali sodni svetnik Kuder, davčni oficial Uderman in železničar Jože Ljubli. Na predlog kanclista Groma je bila soglasno sprejeta naslednja resolucija: Vsi vedno rastoče draginje, ki je dosegla zadnje čase svoj vrhunec tako, da resno ogroža obstanek vsem razredom uslužbenstva, ker sodanji prejemki z daleko ne zadostujejo niti za vsakdanji kruh, apeliramo na merodajno državno oblast, da se nemudoma nakaže vsem uslužbencem in upokojencem enkratni nabavni prispevek in sicer najmanj toliko, kakor se je že končno veljavno določilo magistratnim uslužbencem v Ljubljani, to je oženjenim z otroci 4000 K, brez otrok 3000 K in samskim 2000 K. Nadalje naj se pospeši rešitev službene pragmatike ter uredi problemke analogno s prejemki oficirjev in drugih vojaških namestencev. Ukinje naj se takoj drakonično in nesocialno naredbo, s katero se odreja namestencem v službu boleznih in dopusta po preteku 6 mesecev draginjsko doklado. Uvrsti naj se Novo mesto v ono stopinjo draginjskih dokladov, kakor mu po vsi pravici gre, ker je dokazano, da je naše mesto najdražje v Sloveniji. Pospeši naj se poslovanje potrošniških zadrugeter, ter izposluje za nje najnižji tarif po vseh železnihh ter odpravi za te carino in trošarino. Država naj dohaja svojemu uslužbenstvu karljivo iz lastnih domen in obratov ter monopolizira žitni trg ter omeji izvoz žitne v inozemstvo, ker je sicer katastrofa v spomladaj neizogibna. Ukinje naj se tudi pobiranje potrošniškega prispevka, ki zapade 1. februarja 1922.

Don Bulić žestni doktor. Znani nčonišk in raziskovalce rimskih starin v Dalmaciji monsior don Frano Bulić bo prihodnjo soboto na zagrebški univerzi promoviran za žestnega doktorja.

Smrtina kosa. Včeraj popoldne je umrl nenadno smrti g. Josip Čad, znani gostilničar in posestnik pod Rožnikom. Zadel ga je mitvoda. Pokojnik je bil izredno marljiv in umen gospodar, splošno priljubljen. Ljubitelji Rožnika bodo težko pogrešali svivolasega, bradatega starčka, ki je imel za vsakega prijazno besedo. Rodbini naše iskreno sožalje!

Posnemajna vredno. Iz Radomlja nam poročajo: Ob priliki poroke g. Ivana Vastrana z gospodično Mici Cerarjevo, hčerko ugledne napredne rodbine, se je nabralo za «Jugoslovansko Matice» 615 kron in radomeljskega Sokola 715 kron. Pohvalno so se izkazali domači fantje, ki so dobljeno «prežo» razdelili v dober namen in naklonili 300 kron Jugoslovanski Matici, 300 kron domačemu Sokolu in 400 kron občinski ubožni blagajni. Res lepo in vredno vsestranskega posnemanja!

Vprašanje elektrarne na Savi. V okviru direktorija za elektrarno se je oenovala v Ljubljani potlanska komisija strokovnjakov, ki bo proučevala vse možnosti za zgraditev elektrarne za Ljubljano na Savi.

Direktna železniška zveza z Nemčijo. V smislu sklepa mednarodno železniške konference, ki se je vršila v Bernu, uvede se direktna železniška zveza med Nemčijo in našo kraljevino že sredi tekočega meseca. Ta zveza se vpostavi na ta način, da se brzovlaku, ki vozi iz Münchena v Trst preko našega ozemlja pripoje direktni vozovi, ki bodo vozili iz Jesenice preko Ljubljane in Zagreba do Beograda.

Kako je italijanski polkovnik nabli srbskega žurnalista. Ko so uredniki beografske «Tribune» radi nekavalskega obnašanja vrgli iz redakcije italijanskega vojaškega atašeya, so javili italijanski listi, da je italijanski polkovnik oklofutal urednika «Tribune» in ponosno zapustil redakcijo. O ti sceni so prinesli zagrebške «Novosti» sliko, na kateri se vidi, kako je padel italijanski polkovnik v omaro, iz katere molj samo roke in noge. To sliko je potem ponatnil italijanski socialistični list samo s kratkim napisom: «Kako je italijanski polkovnik nabli srbskega žurnalista».

Agitacija v cerkvi. Iz Sebe nad Skofjo Loko nam poročajo: Dosejal smo vedeli, da je selški kaplan v cerkvi izbozen agitator za klerikalno časopisje. Zadnje nedeljo pa se je proslavil z napadanjem dopisnika «Domavine» na prižnici. Po njegovem je cerkev tudi lokal za napadanje ljudi. Sicer je pa čisto naravno, da se v cerkvi opravičuje, ker se ga je opozorilo, da cerkev ni kraj za politiko.

Spediterji danes ne poslujejo. Z ozirom na sklep «Saveza speditera», skeljen v Ljubljani, ljubljanski spediterji danes, na narodni praznik ne obratujejo, na kar se stranke opozarjajo.

Zdravstveno stanje v Ljubljani. V dobi od 20. do 23. novembra se je v mestni občini ljubljanski narodilo 26 otrok, umrlo pa je 10 moških in 12 žensk, skupaj torej 22 oseb. Kot smrtni vzroki navaja uradni izkaz v petih slučajih srčno hibo, v štirih življensko slabost, v dveh možgansko kap, po en slučaj pljučnice, davice in raka ter v desetih slučajih druge naravne smrtne vzroke. Na nalezljivih boleznih je v tem času obolelo 6 oseb in sicer po 2 na davico in ošpicah, po ena na škrlatiniki in grli.

Cene slanin v Ljubljani. Občinsko sodišče v Ljubljani je v svoji seji dne 28. novembra 1921 sklenilo z ozirom na padec nakupne cene živim praščem določiti sledeče maksimalne cene: 1. Slanina kranjskih praščev po 4 cm debeline brez kože 55 K za kg, trebušna slanina brez kože 50 K; 2. Hrvatskih praščev slanina prve vrste brez kože in nad 8 cm debeline 76 K za kg, za 4 do 8 cm debelo slanino brez kože 70 K. Ta cenik stopi v veljavo z dnem 3. decembra 1921.

Gremilj trgovcev v Ljubljani razglasa: Z ozirom na to, da so se vsi državni prazniki zedinili v enega, to je v praznik ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno državo, so se ljubljanski trgovci modsebojno domenili, da naj bodo trgovino v četrtek, to je 1. decembra ves dan zaprte. Gremilj trgovcev obvešča o tem vse svoje člane s pristavkom, da se ugotovi, ki naznanja, da naj bodo trgovine samo dopolnilne odprte anulira. — Načeln.

Matjažev večer priredil Sokol I. v Ljubljani v ponedeljek dne 5. decembra v Mestnem domu. Popoldne ob 5. uri je obdarovanje otrok, ob 8. uri zvečer za odnaso, a sporedu je poleg nastopa kralja Matjaža in njegovega spremstva godba, petje itd. Vstopnina popoldne 1 dinar, zvečer 5 dinarjev. Vsi prijatelji Sokola I. in nepriznani zabave se vabijo, da v obilnem številu posetijo to prireditel. Dala se sprejemajo v ponedeljek dopolnilne in popoldne v dvorani Mestnega doma. Zdravol — Odbor.

Sestanek državnih uslužbencev v Kočevju. Preteklo nedeljo so se vrli v Kočevju sestanek, na katerem je poročal g. poslanec Reissner o uradniškem vprašanju. Sestanek je lepo uspel: udeležili so se ga razen iz Kočevja tudi iz Ribnice in Velikih Lašč. Udeleženci so slozili z zanimanjem izvajanjem g. poslanca ki jim je orisal delo na tem vprašanju in pojasnil, kdo dela in se briga in kdo se poslužuje le demagogije in podluta.

Družabni večer v Kranju. Kolo jugoslovanskih sester v Kranju priredil v proslavo pravnika ujedinjenja dne 1. decembra ob pol 9. uri zvečer v prostorih Čitalnice družabni večer s čajanko.

Dramatični odsek Sokola VII. priredi v četrtek dne 1. decembra ob pol osmih zvečer v «Sokolovem domu» na Viču s sodelovanjem pevskega zbora Tehniške srednje šole «Akademijo» v proslavo triletnice ujedinjenja.

Predavanje podružnice «Pravnik» v Mariboru je preloženo na 9. nov.

Mariborski občinski svet je dovolil ljudski kuhinji 50.000 K, Dijski kuhinji za zadnje četrtletje 5000 K in Dečji stanici v Mariboru 60.000 do 100.000 K podpore.

Prostovoljno se je razšlo v Mariboru društvo «Deutscher Gabelsbergverein».

Stavka v tavnici Zlatarka v Celju, ki je trajala 4 tedne, je končana. Dne 28. novembra so se delavci vrnili na delo. Dosegli so 25 odstotkov povznanje meze. V cinkarni se je pričelo mezdno gibanje, vendar pa ni pričakovati ostrega boja, ker vlada na obeh straneh uvidovnost.

Andrejev sejem v Celju, ki se je vršil včeraj, je bil sijajno obiskan, kar je najboljši dokaz, da se je gospodarsko življenje začelo konsolidirati.

iz poštne službe. Z današnjim dnem so uveljavili na progi Domžale-Celje prevažanje pošte z avtomobili, ki vozijo med Ljubljano in Celjem. V ta namen se uporabi avtomobil, ki odhaja iz Ljubljane ob 6.30 ter prihaja v Celje ob 9.35, nasprotno pa avtomobil, ki odhaja iz Celja ob 13.15 in prihaja v Ljubljano ob 16.35. uri.

Pobegnili so, najbrže v zasedeno o- zmišje, 23letna Zora Ana iz Srednje vasi, stanujoča v Spodnji Šiški, ki je bila zaradi hudodujstva pomeverbe obsojena na pet mesecev težke ječe.

Zagotenet slučaj. V Ziberskih pri Rovtjah je 12letna deklica Marija Osterman našla svojo mater, 30letno Terezijo Osterman mrtvo v pri metru globokem studencu. Ali se je prigodila nesreča ali pa je utopljena sama iskala smrt, še ni pojasnjeno.

Roko si je zlomil. Peter Marinko, duinar iz Vodmata, je šel iz klavnice domov. Vsielil teme je zadeli ob kamen in padel. Pri padcu si je zlomil desno roko.

Fantovska hitka. Z ozirom na notico, objavljeno v «Jutru» z dne 23. novembra, nam poročajo K. Koroska Bele: Dne 13. novembra je vtridel «Sokol» Koroska Bela-Javornik v Copovi gostilni poslovnih večer dveh bratov, ki sta odšla k orožnikom. Zbrle se je lepo število članic in članov. V gostilno je prišel tudi tov. delavec Josip Pristov, kateri je uvaževal vse večer, toda «Sokol» niti poslušali niso njegovega govorenja. Ob 11. uri so vsi zapustili gostilno razen Pristova in fantov-Sokolov, katere je domači sin zadrževal, ker ni hotel, da bi Pristov ostal sam v gostilni. Pristov je pil v kuhinji kavo, ostali pa so se posedli v sobi okoli peči in čakali, da bi Pristov odšel. Nenadoma prišel Pristov brez vsakega povoda iz kuhinje v gostilniško sobo in skočil na mizo, toda na mizi mu ispodrsne in pade na tla. Domači sin se je poskušil, misleč, da je Pristov storil to v zabavo, ter rekel proti drugim: «Gorjane je pa raz mizo padel». V tem je oridel Pristov zbijati po mizi. skočil je na klop in od tod ponovno na mizo s tako močjo, da se je miza razpočila. Rjovel in skakal je na mizi, kakor bi se mu kaj ne mečilo, katere so kazali okoli. Eden izmed fantov porine Pristova raz mizo z dostavkom, da ni dovoljeno skakati po mizi. Pristov je stopil k vhodu v poselno sobo, potegnil iz žepa nož ter ga odprl in grozil, da bo vse poklal. Ko je domači sin uvidel, da se Pristov ne šali, namerih je proti Pristovu zaprt samokres in ga opominjal, naj nož zapre in vtakne v žep. Ker Pristov tega ni hotel storiti, je skočil proti njemu, ga prijel za roko in s pomočjo še enega fanta vzel Pristovu nož. Po dolgem prigovarjanju so spravili Pristova iz gostilne, fantje pa so se vrnili v gostilno po nasvetu sina gostilničarke, da bi ne prišlo do pretepa pred gostilno. Naenkrat pa so zasliši vpitje na sredi vasi in kmalu nato prihrve Pristov in njegovi prijatelji z velikim vrščem pred Copovo gostilno, prično razbijati s koli po vratih in poskušajo siloma vdreti v gostilno. Ko je sin gostilničarke uvidel nevarnost, da vderejo v gostilno, je odšel skozi okno prvega nadstropja tri strele v zrak, na kar je Pristovova družba obmetavala okna s kamenjem in pri tem razbila šest sip ter polomila vrata. Ker le niso odnehali, je šel sin gostilničarke skozi vrata, ki vodijo v klet, pred gostilno, kjer so ga napadli s koli, na kar je on med nje ustrelil in zadel Pristova v nogo. Kljub temu so še dalje metali kamenje proti gostilni in prenehali šele takrat, ko se jim je zagrozilo z orožniki. Ta bitka ima politično ozadje in dosti žalostno je, da so bili udeleženi pri Pristovem napadu tudi člani tistega društva, ki se šteje med kršćansko-kulturna, ter očita drugim barbarstva in podlivanost.

Kolo jugoslovanskih sester javlja vsem, ki nameravajo kupiti srečko, da se te dobivajo v vseh ljubljanskih trafikah, kavarnah in restavracijah. Imajo jih tudi vse odtoornice in mnogo članic. Kupi si jih lahko vsakdo ter tako pomaga Kolu jugoslovanskih sester, da bo kos svoji težki, mnogostranski nalogi. Darujte srečko za Miklavža svoji dec!

Zivljensko zavarovanje. Kaj je najprimernejše božično darilo, katerega za more dati mož svoji ženi? Brezdvomno odlično življenska polica, katero vam nudi zavarovalna družba «Sumadija». Več je razvidno iz oglasa v današnji številki.

Mariborski občinski svet

Maribor, 29. novembra.

Današnja seja občinskega sveta je trajala od 20.—23. ure.

Zupan g. Grčar je sporočil, da je mestna občina dobila 3½ milijona kron posojila pri Krajski hranilnici v Ljubljani. Mestni šolski svet je že pričel posloovati. Neimenovan dobrotnik je daroval za mestne ubože 20.000 K. Za revizijo občinskih računov je bil sprejet od občine kot zaprisočen izvedenec Fran Skrlje in se je revizija že pričela. Predstave v mestnem gledališču prično 30. novembra, ker je razsvetljava že napeljana. Radi namestitve pokrajinske oblasti v Mariboru je župan naglašal, da bo treba pospešiti gradnjo novih stanovanj. Temelji javne študijske knjižnice so že postavljene, občina mora dobiti samo še primerne prostore.

Sledila je razprava o vložnih interpelacijah. Zupan je najprej odgovoril na interpelacijo socialistov glede sedanjega stanja vode v mestnem vodovodu. Pojasnil je, da je stanje vode še vedno nizko. Pri razpravi interpelacije narodnih socialistov glede vstopa delavca mestne plinarne Waldbauerja se je razvila burna debata s socialistimi demokrati, ki je trajala skoro dve uri. Posegli so vmes tudi klerikaleci, ki so nastopili proti županu in socialistom. Končno je bilo sklenjeno, da preišče zadevo mešana komisija iz vseh strank.

Za vse mestne uslužbence so določili rok, do katerega se morajo naučiti slovensko. Sledile so osebne in druge zadeve.

Milijonska spekulantska afera v Ljubljani

V milijonsko spekulantsko afero, o katere razkritju smo poročali v tork mod brzojavniimi vestini, prihaja polagoma malo več luči. Aretacija trgovca Gomzyja v Zagrebu so sledile interesantne aretacije v Ljubljani. Aretirani so: podravnatelj Janko Komar, bivši bančni uradnik Malnič, blagajnik Križaj in ljubljanski trgovec Alojzij Drašček. Vsi štirje so bili včeraj iz izročeni državnemu pravdnstvu in je uvedena proti njim kazenska preiskava zaradi pomeverbe.

Glavni akter v aferi je bivši tržaški «Armeelieferant» in verižnik, trgovec Mako Gomzy, madžarskega pokolenja, dobro poznan zlasti v tržaških slovenskih krogih. Po prevratu se je preselil v Zagreb in se bavil poleg trgovine zlasti z valutnimi spekulacijami. Ljubljano je posekal zelo pogosto.

Mako Gomzy je pri enem zadnjih obiskov Ljubljano navdušil trgovca Draščka in bivšega bančnega uradnika Malniča za kupčijo z «napoleoni» in jima obljub-

ilni truden službaž. Votrebno je bilo namo dosti denarja. Tega sta preskrbela Janko Komar in Križaj brez dovoljenja upravnih svetov denarnih zavodov, pri katerih sta bila nastavljeni. Skupno gre za vsoto preko 4 in pol milijona kron, za katere naj bi Gomzy nakupil v Zagrebu «napoleone».

Križ bez ves sijajni načrt, ki bi prišel vsem interesiranim lepa vsotice, pa je napravil neki Mijo Jovanovič, posredovalec Gomzyjev. On bi imel preskrbeti napoleone iz Rumunije, kamor je baje tudi odpotoval, a sedaj ni od tam ne nje, ne zlatih napoleonov.

Slediti je morala torej katastrofa. Komar in Križaj sta prišla v veliko zaganato, ker nista imela kritja in sta dala vrhutega na razpolago imenovane vsote brez dovoljenja svojih šefov. Zadevo, ki je vzbudila v Ljubljani veliko pozornost, ima, kakor rečeno sedaj v rokah državnopravdnštva.

Vremensko poročilo

Ljubljana 30.6 m nad morjem.

Dan	Čas opazovanja	Ob ur	Stanje na morju	Temperatura po C.	Vetrovi	Nebo
30. nov.	7. 14. 21.	737 9 14. 736 6	0 2 1 8 3 4	sl. vzh. obl. jasno	obl.	obl.

Srednja večerjalna temperatura 0.3, minimalna 0.5.

Vremenska napoved: urzlo lepo vreme. Solnce vzhaja ob 7.23, zahaja ob 16.14.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij «Jutra». Odgovorni urednik Vit. F. Jelenec.

Poslano*

GOSPODU POKRAJINSKEMU NAMESTNIKU IV. HRIBARJU V LJUBLJANI.

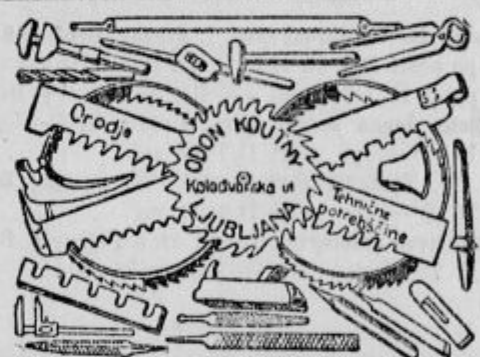
Stanovanjske oblasti so v moji zadevi napravile več krupnih napak. Ne le s mojimi vlogami, marveč tudi uradno od Trgovske zbornice so bile opozorjene na krivičnost svojega postopanja. Zahtevana je bila revizija da se ugotovi resnični dejanski stan. Ponudeni so bili tehni dokazi.

Vkljub temu te oblasti ne dovoli revizije. Nočejo videti dejanskega stanja niti izvesti dolžnega postopanja, marveč vztrajajo na izvršitvi svojih odlokov.

Na Vas, gospod pokrajinski namestnik, se obračam, da obranite uradnika, ki ga tedoglavno postopanja urada proti vredi na ceno in mu s tem povzroči neznosno moralno in materialno škodo.

Ivan Mohorič
pristav trgovske zbornice.

*Za vsebino je uredništvo odgovorno le v toliko, kolikor zahteva zakon.



Potrj neizmerno žalosti naznanjam vsem sorodnikom, prijateljem in znancem prežalostno vest, da je moj srčno ljubljani oče, brat, stric in svak, gospod

JOSIP ČAD

gostilničar in posestnik na Spod. Rožniku

v sredo dne 30. t. m. ob 2. uri popoldne nenadoma preminul.

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v petek, dne 2. decembra t. l. ob 3. uri popoldne iz hiše žalosti, Spodnji Rožnik št. 16, na farno pokopališče na Viču.

Blagega pokojnika priporočamo v blag spomin. Svete maše zadušnice se bodo darovale v farni cerkvi na Viču.

Na Spod. Rožniku, dne 30. novembra 1921.

JOSIP ČAD

sin.

Morski ropar

(Le Filibustier des Mers.)

Roman.

Peti dan se veter nenačoma prevrne od iztoka na zapad in občutno ohladi zrak. Jasno nebo se pokrije s sivimi oblaki in močna toča opetovano ropota po krovu. Louis Guénolé povije svoje vrhne jadro in še nekaj drugega platna ter se pripravi za vihar. In zopet se raduje, kajti vsaka zapoved je že tudi izvršena v redu, lahko in naglo, in vse spremembe imajo tudi svoje dobre posledice. Z zlojnim jadrni in jadrom za vihar črvi «Lepa podlasica» sedaj mnogo hitreje, ko poprej v mirnejšem vetru z vsemi jadrni, in bolj naglo, ko le kedaj poprej, ko je še lovila kakšnega holandskega ali španskega trgovca, ki je bežal, kar je imel vetra. Toda toplota v zraku je pojemala vedno bolj in bolj, in kmalu zavijejo mrzle megle vse morje v sivino. Iz polnih prs vskrikava Malonezi mokrotni veter in zdli se jim, da je domovina že v bližini...

Tomaž Trublet, imenovan Tomaž Jagnje, se pa ne briga niti za Strujo iz Gofa, niti za veter, niti za zvezdo, severno ali pasjo zvezdo, ki kaže pot. Tomaž Trublet, imenovan Tomaž Jagnje, prepušča vse delo svojemu poročniku. Poročnik nadzira moštvo in mu poveljuje, poročnik skrbi za hrano in smer, za veter in jadra, Tomaž pa je, piše in spi, predvsem se pa najslajše zabava v družbi svoje ljubice Juane. S skrbjo in žalostjo opazuje Louis Guénolé to spremembo, ki se je zgodila s prijateljem kapitanom, ki je po svojem značaju in svojih navadah bil poprej pri delu in v bitki tako gibek in tako robat. V spremembi vidi Louis le posledico skrivnostnega začaranja. Kadar zato zagleda lepo Španko, si ne more kaj, da se ne bi prekrizal, saj je mnenja, da je lepa Španka pro-

kleta čarovnica, ki je spremenila Tomaža...

In zares, bogami, huda čarovnja je tu na delu! Pa bolj nebeška, ko peklenska, kajti ta čarovnja je ljubezen, goreča, vroča in neutešljiva ljubezen, ki se ni mogla nasiti. Čarovnik je mali lokostrelec Kupido, ki je brez strahu poslal ostre svoje strelice naravnost v še nedotaknjeno srce korzarjevo, v srce, ki je bilo brez dvoma obdano z najboljšim oklepom proti vsemu sovražnemu brodovju, pa prav nič proti črnim očem in beli polti tako krasnega, nekdanj tako ponosnega in sedaj tako krotkega in zaljubljenega dekleta, — strastne ljubice, ki se razume na najbolj vroča in zapeljiva ljubimkanja.

Nadaljni dnevi preidejo...

Louis meri vsako uro morsko globino z ladijskim svincem in končno sklepa, da kopno že ni več daleč. Od polarne zvezde dalje meri in izračuna, da je ta kopnina najbližje otok Quessant ali Heussa, kakor ga imenujejo zlojnim Bretonci. Dečki se pa začno prepirati, kdo med njimi spleza prvi v koš, da si pridobi košuljo iz jadranskega platna, ki jo mora kapitan pokloniti vsakokrat dotičnemu, ki prvi zagleda francosko obalo po povratku iz tujine. Toda imenovane košulje ni pridobil nikdo med njimi, kajti za pristanišče je usoda to pot odločila «Lepi podlasici» drug kraj, ne pa otoka Quessanta in še manj Saint Malo...

Napočilo je jutro petdesetega in šestega dneva, odkar so zapustili Tortugo — bilo je baš jutro dneva pred božičem — ko zapazi stražni mornar naravnost pred seboj množico jader, ki so izgledala, kakor da se gibljejo pred vetrom v iztočni smeri, torej v isti smeri, kakor «Lepa podlasica» sama. Razdalja med njo in novimi jadrni se očividno zmanjšuje. Louis se pa zanaša na brzino svoje ladje in nadaljuje svojo

pot. To zapazi enateh ladij in se odloči od drugih, koliko je vseh, se še na to razdaljo ne da dognati — ter se vleče preko, kakor da hoče «Lepi podlasici» zapreti pot in onemogočiti zasledovanje. Ludvik dvigne svoj daljnogled pred oči in spozna, da je ta ladja kraljeva vojna ladja, domača francoska, torej prijateljska, in da je prav lepa in močna. Vse to je spoznal po redni premii in po zakriti dvojni bateriji ter po krasni zastavi iz bele, z lilijami izvezeno svile, plapolajočo vrh velikega jambora. Nekaj hipov kasneje je razbral že tudi ime te vojne ladje — bila je «Predzrna» — in pa plemiča, ki stoji na poveljniškem mostovžu in s ponosnim obličjem zapoveduje moštvi, v roki pa drži daljnogled ali trobilo.

Cim se fregata približa vojni ladji na razdaljo, da so se mogli sporazumeti, se tudi ona vleče preko in pod vetrom. Plemič pa prične govoriti skozi trobilo, in sicer stavlja najprej na morju običajna vprašanja:

«Hoj! Vi tam na fregati!... Kdo ste?... Odkot prihajate? Kam nameravate?»

Ludvik Guénolé odgovori po istini. Ime Trubletovo takoj pokaže dobre posledice. Cim čuje plemič to ime, postane takoj uljudnejši, bolj ko so to po navadi gospoda kraljevi častniki, kadar govore z navadnim korzarjem.

«Hoj,» nadaljuje in se predstavi sam, «jaz pa sem vitez de Harteloire, njegovega Velikanstva kapitan na tej ladji s štiridesetimi in štirimi topovi. Pa veste li vi, da je vaš Saint Malo tesno blokiran od holandskega brodovja, ki je zasedlo ves rokavski preliv od Pas de Calais pa do Quessanta? Zato smo pa mi tu, dva kraljevska kapitana in en zapovednik eskadre, da spremljamo konvoja trideset in dveh trgovskih ladij in jih spravimo v katerokoli dobro francosko lukso, če je še kje katera, ki so jo sovražniki pozabili blokirati...»

Ves presenečen po tej neugodni novici, umolkne naš poročnik. Besede viteza de Harteloire so bile izgovorjene skozi trobilo in so zve-

nele dovolj razločno in jasno. Moštvo «Lepe podlasice», ki se je gnetlo za zapovedujočim poročnikom, je slišalo vsako besedico. Louis ni trebalo, da pogleda za se, dovolj jasno čuje vznemirjeno njih mrmljanje.

Vitez de Harteloire dvigne še enkrat svoje trobilo k ustom in zakliče:

«Hoj! Mislim, da nimate preveč dobrih izgledov, da se vrnete sedaj v svoj Saint Malo in da prodrete sovražno blokado. Na izbero vam pa dajem, da se pridružite tej družbi in eskorti. Mi smo trije, vse dobre vojske ladje njegovega Velikanstva kralja, namreč «Francoz», z admiral-sko zastavo gospoda zapovednika eskadre de Gabareta, potem «Predzrna» in «Prekanjena». Stoindeset topov. Varstva bo torej dovolj, pa pomoz' bog!»

Ta trenutek začuti Louis, kakor da se težka roka spusti na njegovo ramo in obstane tam. Nenavadni glasovi so privabili Tomaža Trubleta, imenovanega Tomaža Jagnje, da je prišel na sprednji kastel. Ko zagleda kraljevega kapitana, ga pozdravi s klobukom in njegovo pero se zagiblje v loku, toda zelo ošabno. In s tako gromkim glasom, da so Tomaža prav dobro razumeli na obeh ladjah vkljub še vedno precejšnji razdalji in vkljub temu, da se ni posluževal trobila, zakliče:

«Hoj! Vi tam na vojni ladji! Gospod vitez! Jaz, Tomaž Trublet, kapitan, rad sprejemam vaše viteško povabilo in se vam pridružujem, seceda ne zato, da bi me vi ščitili in varovali, marveč da z vami vred ščitim in varujem trgovske ladje in čast našega kralja Ludovika! Namesto stoindeset topov jih imamo skupaj stotrideset in šest. Varstva bo torej dovolj, pa pomoz' bog!»

Nato se zopet pokrije, vitez de Harteloire pa pozdravi sedaj sam in sname svoj klobuk precej globoko...

Veter žgoče brlje s severa. Dolgi zeleni valovi spreletavajo po morju in potresajo ladje, ki se zaletavajo in nagibajo po strani. Debeli oblaki

pokrivajo nebo, meglene cunje se vlačijo nad vodo. Na iztoku se blede jutro še bori s črno nočno tmino.

«Pri moji duši,» mrmra Louis Guénolé, se naslanja na ograjo stražnega mostovža ter si ogleduje okolico, «če se vreme hitro ne zjasni, pa menda Holandci nimajo preveč izgledov, da nas zapazijo v tem kotlu! Toda, ali bomo tudi mi mogli najti dostop do tega pristanišča v Havru, ko je toliko peščin pred njim?»

Nekaj časa pomišlja, potem se pa spravi v naglem sklepu od stražnega mostovža in stopi po stopnicah dol do kapitanske kabine, v kateri spita Tomaž in Juana. Na ta vrata zaropota s pestjo.

Bilo je na božični dan zjutraj. Konvoja trgovskih ladij je že dva dni na begu, obdan od treh vojnihi ladij in Tomažev fregate, kakor obdajajo psi-ovčari beketajočo čedo ovac. V letu gospodovem 1677, ki se sedaj nagiba svojemu koncu, so francoske eskadre pod zapovedništvom gospodov de Vivonne in Duquesne dobro počistile vse Sredozemsko morje sovražnikov, kakor se je že bilo to delo pometanja in čiščenja pričelo že v letu 1676. v obeh zmagoslavnih bitkah pri Agosti in pri Stromboliu, kjer je celo strašnemu Ruyterju udarila zadnja ura. Tudi v Antilah je gospod grof d' Estrée, ki je poveljeval ladjam na Atlantskem oceanu, dobil pri Tabagu lepo zmago. Pa ravno ti uspehi so spravili vse ladje drugam in so zapadno obalo pustile popolnoma nezavarovano. Admirali General-štatov, ki so že pred štirimi leti nabili naše v bitki pri Wacherenu, so izrabili tudi sedanji položaj, da ga izkoristijo zase. Stoindeset njihovih ladij patrolira sedaj vsak dan po Rokavskem prelivu in za gospode de Gabareta, de Harteloire-a in de Rosmandaca, tako je bilo ime zapovedniku «Prekanjena», ni bila baš lahka naloga, da spravijo konvoja na varno pred nosom tako močnega sovražnika.

(Dalje prihodajše.)

Tiskovna zadruga v Ljubljani, Prešernova ulica, nasproti glavne pošte, priporoča svoje publikacije:

Zbirka „Slovenski pisatelji“.

Urednik dr. Ivan Prijatelj.

- Jesipa Jurčiča zbrani spisi. I. zvezek. Broš. D 8.—, po pošti D 1.50 več. — II. zvezek D 8.—, po pošti D 1.50 več. — III. zvezek (V tisku.)
 Šimona Jenka zbrani spisi. Uredil dr. J. Glonar. D 11.—, po pošti D 1.50 več.
 Dr. Iv. Tavčarja zbrani spisi. VI. zvezek. Broš. D 19.—, po pošti D 1.50 več.
 Stritarjeva antologija. Uredil dr. I. Prijatelj. Broš. D 7.—, vez. D 9.—, po pošti D 1.— več.

Izven zbirke:

- Fr. Milčinski, Droblj. Zbirka humoresk. Broš. D 9.—, vez. D 11.—, po pošti D 1.— več.
 Anton Novačan, Veleja. Drama. Broš. D 7.—, vez. D 9.—, po pošti D —.75 več.
 Damir Feigel, Tik za fronte. Broš. D 9.—, vez. D 12.—, po pošti D —.75 več.
 Ante Debeljak, Solnce in senca. Pesmi. Broš. D 3.—, vez. D 5.—, po pošti D —.50 več.
 Fr. Zbašnjik, Pesmi. (V tisku.)
 Cankarjev zbornik. Uredil dr. J. Glonar (V tisku.)

Zbirka „Prosveti in zabavi“.

- Igo Kaš, Dalmatinske povesti. Broš. D 3.—, vez. D 5.—, po pošti D —.50 več.
 Jos. Starč, Lisjakova hči. Povest. Broš. D 4.—, vez. D 6.—, po pošti D —.50 več.
 Dr. H. Dolenc, Izbrani spisi. Broš. D 5.—, vez. D 7.—, po pošti D —.50 več.
 J. Stritar, Sodnikovi. (V tisku.)

Zbirka Mladinskih spisov.

- Čika Jova-Gradnik, Pisani oblaki. (V tisku.)
 Dr. I. Šorli, Bob in Tedi, dva neugnanca. Broš. D 6.—, vez. D 8.—, po pošti D —.75 več.
 Čika Jova Zmaj-Gradnik, Kalamandarija. Otroške pesmi. Vez. D 4.—, po pošti D —.35 več.
 I. Waschetova, Pravljice. Z barvanimi slikami. Vez. D 10.—, po pošti D —.50 več.

Zbirka Prevodne knjižnice.

- F. M. Dostojevski, Besi. Roman v treh delih. Broš. v dveh vezikih D 11.—, vez. v eni knjigi D 15.—, po pošti D 2.— več.
 Edmond de Goncourt, Dekle Eliza. Broš. D 4.—, vez. D 6.—, po pošti D —.60 več.
 Mig. Cervantes, Tri novele. Broš. D 3.—, vez. D 5.—, po pošti D —.50 več.
 Anatole France, Pingvinski otok. Broš. D 11.—, vez. D 13.—, po pošti D 1.— več.
 Barbusse, Ogenj. (V tisku.)
 A. Čehov, Sosedje in druge novele. Broš. D 5.—, vez. D 7.—, po pošti D —.50 več.

Shakespearjeva dramatična dela.

Prevel Oton Župančič.

- Sen kresne noči. Broš. D 6.—, vez. D 8.—, po pošti D —.50 več.
 Macbeth. Broš. D 8.—, vez. D 10.—, po pošti D —.75 več.

„Pota in cilji“.

Zbirka poljudno-znanstvenih spisov.

- I. in II. zvezek: A. Melik, Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. I. del, vez. D 6.—. II. del, vez. D 11.—. Za oboje zvezka po pošti D 2.25 več.
 III. in IV. zvezek: Dr. Fr. Weber, Uvod v filozofijo. D 18.—, po pošti D 1.— več.
 V. in VI. zvezek: A. Melik, Zemljepis kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. D 15.—, po pošti D 1.15 več.
 VII. — IX. zvezek: Dr. Prijatelj, Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega realizma. Cena mehko vezani knjigi D 23.—, po pošti D 1.50 več.
 X. zvezek: Stryherni-Glonar, Simon Gregorčič. (V tisku.)

Zbirka političnih, gospodarskih in socialnih spisov.

- Dr. Bogdan Derč, Dejenček. Broš. D 3.—, po pošti D —.35 več.

- Dr. J. Demšar, Spolne bolezni. Broš. D 3.—, po pošti D —.35 več.
 Št. Sgačin, Naš sadašnji ustavni položaj. Broš. D 4.—, po pošti D —.35 več.
 Leonid Pitamic, Pravo in revolucija. Broš. D 2.—, po pošti D 25.— več.
 Dokumenti o jadranskem vprašanju. Broš. D 5.—, po pošti D —.35 več.
 Alb. Ogris, Borba za jugoslovansko državo. Broš. D 8.—, po pošti D —.35 več.
 Vl. Corović, Rasa in vera v srbski prošlosti. Broš. D 4.—, po pošti D —.35 več.
 Fr. Goršič, Socialna zaščita dece in mladine. (V tisku.)

Razne brošure.

- Dr. Fr. Ilešič, Vežbenica hrvatsko-srbskega jezika. D 18.50, po pošti D 1.— več.
 Ustava kraljevine SHS. Cena D 3.—, po pošti D —.25 več.
 Poglavje deveto in deseto kazenskega zakonika za Srbijo. Cena D 3.—, po pošti D —.25 več.
 Stanovanjska naredba in pravilnik. Cena D 2.—, po pošti D —.25 več.
 Občinski volilni red za Slovenijo. Cena D 4.—, po pošti D —.25 več.
 Volilni red za ustavotvorno skupščino. Cena D 4.—, po pošti D —.25 več.
 Dr. Ig. Rutar, Zbirka vojaških zakonov SHS. Broš. D 9.—, po pošti D —.75 več.
 Albert Sič, O slovenskih narodnih nošah. Cena D 2.—, po pošti D —.25 več.
 Fr. Heller, Prigode gospoda Collina. D 4.—, po pošti D —.75 več.
 Ljubljanski Zvon. Mesečnik za književnost in prosveto. 1921. Letna naročnina D 45.—. Letnik 1919: D 30.—, letnik 1920: D 30.—, po pošti D 5.— več.

V letu 1921 je izdala Tiskovna zadruga dosedaj že 21 knjig in brošur. Vse zbirke se nadaljujejo. Sprejemajo se stalni naročniki na vse publikacije ali samo na posamezne zbirke. Plačuje se lahko tudi v mesečnih obrokih.